

Tanja Auvinen

Enni Leväinen

Marko Tolska

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö, 2022

GREEN CARE LUONTOHOIVA -LAATUMERKIN

**HAKUPROSESSIN KUVAUS VAALIJALAN ELÄINAVUSTEISELLE
TOIMINNALLE**

TIIVISTELMÄ

Tanja Auvinen, Enni Leväinen ja Marko Tolska
Green Care LuontoHoiva -laatumerkin hakuprosessin kuvaus Vaalijalan eläinavusteiselle toiminnalle
41 s., 1 liite
Kevät, 2022
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)

Kehittämistyön tarkoituksena oli kuvata Green Care LuontoHoiva -laatumerkin hakuprosessi Vaalijalan eläinavusteiselle toiminnalle. Eläinavusteinen toiminta edistää hyvinvointia ja perustuu ihmisen ja eläimen väliseen vuorovaikutukseen. Vaalijala on julkisen sektorin toimija, joka tuottaa monipuolisia erityishuollon palveluja. Tavoitteena oli kehittää yhteistyötahon luontoperustaista toimintaa ja todentaa toiminnan laatua. Prosessissa tuotettiin Green Care-laaturaportti toimimaan laadunhallinnan ja palvelun vaikuttavuuden arvioinnin työvälineenä. Laatumerkin hakuprosessin kuvauksen tarkoitus oli myös selkeyttää prosessia sosiaali- ja terveystieteiden uusille toimijoille ja muille sidosryhmille.

Kehittämistyön lähteet perustuivat ammattikirjallisuuteen, alan julkaisuihin ja dokumentteihin. Laaturaportti laadittiin yhteistyössä Vaalijalan eläinavusteisen toiminnan edustajien kanssa. Materiaalia työkirjaan kerättiin hakuprosessin aikana yhteistyötahon vapaamuotoisten haastattelujen perusteella. Hakuprosessi eteni suunniteltujen palaverien ja väliarvioiden kautta valmiin LuontoHoiva-laaturaportin luovutukseen Green Care-laaturaporttikunnalle.

LuontoHoiva-laatumerkki myönnettiin Vaalijalan Green Care -toiminnan Eläinavusteinen toiminta Nelonpelto palvelulle. Laaturaporttiin laadittuja prosessikuvauksia voidaan hyödyntää Vaalijalan luontoperustaisten palvelumuotojen kehittämisessä tulevaisuudessa. Green Care-laatumerkki kertoo Vaalijalan sitoutuvan toiminnan eettisiin periaatteisiin ja luo uusia yhteistyömahdollisuuksia.

Green Care-palveluntuottajien ammatillisessa osaamisessa korostuu moniammatillisuus. Eläinavusteisella toiminnalla saavutettuja hyötyjä tulee arvioida perusteellisesti ja niiden vaikuttavuutta mitata säännöllisesti. Toiminnan perusteita ovat tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja ammatillisuus. Laatumerkin hakuprosessin toteuttaminen kehittämissyhteistyönä oli resurssien järkevää kohdentamista ja toi molemmille osapuolille ajankohtaista tietoa kehittämissyhteistyöstä.

Asiasanat: ammatillinen eläinavusteinen toiminta, Green Care, Green Care-laaturaportti, LuontoHoiva-laatumerkki, sosiaalipedagoginen työote

ABSTRACT

Tanja Auvinen, Enni Leväinen and Marko Tolska
Description of the application process for the Green Care LuontoHoiva quality label for the Vaalijala's animal-assisted activities
41 p., 1 appendix
Spring, 2022
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree in Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

The purpose of the development work was to describe the application process for the Green Care LuontoHoiva quality label for Vaalijala's animal-assisted activities. Animal-assisted activities promote well-being and are based on human-animal interaction. Vaalijala is a public sector operator that provides a wide range of special care services. The aim was to develop the partner's nature-based activities and to verify the quality of the activities. In the process, a Green Care quality workbook was produced to serve as a tool for quality management and service effectiveness evaluation. The description of the quality label application process was also intended to clarify the process for new operators and the other stakeholders in the health and social services sector.

The sources of this development work were based on professional literature, publications in the field, and documents. The quality workbook was prepared in cooperation with representatives of Vaalijala's animal-assisted activities. The material for the workbook was collected from free-form interviews with the partner. The application process progressed through the planned meetings and mid-term evaluations for the submission of the completed LuontoHoiva quality workbook to the Green Care Quality Committee.

The LuontoHoiva quality label was awarded to Vaalijala's Green Care service Eläinavusteinen toiminta Nenonpelto. The process descriptions prepared in the quality workbook can be utilized in the future development of Vaalijala's nature-based service forms. The Green Care quality label indicates Vaalijala's commitment to ethical principles and creates new opportunities for cooperation.

Multi-professionalism is emphasized in the professional competence of Green Care service providers. The benefits of animal-assisted activities should be thoroughly evaluated, and their effectiveness measured regularly. The basics of operations are purposefulness, planning, and professionalism. The implementation of the quality label application process as development cooperation was a rational allocation of resources and provided both parties with up-to-date information on the development process.

Keywords: professional animal-assisted activities, Green Care, Green Care quality workbook, LuontoHoiva quality label, social-pedagogical approach

1 JOHDANTO	4
2.1 Green Care	5
2.2 LuontoHoiva-laatu­merkki	6
2.3 Green Care-laatu­työkirja	7
2.4 Eläinavusteinen interventio	9
2.5 Ammatillinen eläinavusteinen toiminta	11
2.6 Sosiaalipedagoginen työote	13
2.7 Lait, säädökset ja viranomais­määräykset	14
3 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	16
4 YHTEISTYÖTAHO GREEN CARE NENONPELTO	17
5 LAATUMERKIN HAKUPROSESSI	18
5.1 LuontoHoiva-laatu­merkin hakuprosessin suunnittelu	19
5.2 Green Care -laatu­työkirjan laatiminen	22
5.3 LuontoHoiva-laatu­merkin myöntäminen ja palaute prosessista	24
6 HAKUPROSESSIN EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS	25
6.1 Eläinavusteisen toiminnan eettisyys	27
6.2 Eläinavusteisen toiminnan ympäristövastuullisuus	28
6.3 Palvelun vastuullisuus, ammatillisuus ja osaaminen	30
6.4 Palvelun laadunhallinta	31
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	32
7.1 Kehittämisen prosessin arviointi ja hyödynnettävyys	33
7.2 Jatkokehittäminen	34
7.3 Palvelun vaikuttavuuden arviointi	35
7.4 Kehittäminen oppimis­prosessina	36
LÄHTEET	38
LIITE 1. Suomalainen Green Care LuontoHoivan & LuontoVoiman -laatu­työkirja, erillinen liitetiedosto.....	41

1 JOHDANTO

Luontoon liittyvä, ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua edistävä ammatillinen toiminta on kasvattanut suosiotaan viimeisen vuosikymmenen aikana. Etenkin lähivuosina alalle on tullut useita uusia toimijoita ja näkymä on saman suuntainen tulevaisuudessakin. Koska luontoperustaista toimintaa toteutetaan osana sosiaali- ja terveystalvaeluja, tulee palvelun laadun ja vaikuttavuuden olla todennettavissa ja mitattavissa. Palvelun maksajataholle on merkityksellistä, mitä lisäarvoa saavutetaan tuomalla kuntoutustoimintaan mukaan luontoelementtejä. Luontoperustainen palvelukokonaisuus taas vaatii riittävästi resursseja, jotta sen voi toteuttaa laadukkaasti.

Luontoon liittyvän toiminnan vastuullisuus on yhä enemmän tarkastelun kohteena. Toiminnassa käytettävien eläinten hyvinvointi kiinnostaa yhteiskunnallisesti. Toiminnan on oltava mahdollisimman turvallista kaikille osapuolille ja käytettävien toimintamuotojen hyödyt tulee olla perusteltuja. Kestävällä tavalla toimiminen edellyttää ammattitaitoa sekä työparina käytettävien eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tuntemusta. Toimintakokonaisuudessa on lisäksi huomioitava kestävä kehitys prosessin kaikissa vaiheissa.

Kehittämistyössä haetaan Green Care LuontoHoiva -laatumerkkiä työelämän yhteistyötaholle. Laatumerkki kertoo palvelun olevan ammatillista, tavoitteellista ja vastuullista. Tarkoituksena on tutkia aihepiirin kannalta keskeisiä käsitteitä. Opin näytetyö on kehittämispainotteinen ja pyrimme kertomaan laatumerkin hakuprosessin mahdollisimman kattavasti. Prosessikuvauksen tarkoituksena on tuottaa tietoa, jolla on arvoa hakuprosessiin ryhtyville uusille toimijoille. Tavoitteena on myös selkeyttää aihetta alan yhteistyötahoille ja sidosryhmille.

Yhteistyötaho, jolle laatumerkkiä haetaan, on Vaalijalan kuntayhtymän osaamis- ja tukikeskuksen päivätoimintayksikkö Green Care Nenonpelto. Yksikkö tuottaa luontoperustaisia kuntoutuspalveluja erityishuollon asiakkaille. Yksikön toimintaa on kehitetty systemaattisesti muutaman vuoden ajan, ja nykyisin toiminta

vastaa laadullisesti Green Care-laatusuosituksia. LuontoHoiva-laatumerkki todentaa yksikön nykyisen laadun ja strukturoitujen toiminatamallien kautta myös vaikuttavuutta voidaan mitata paremmin. Tulevaisuudessa Green Care Nenonpellon eläinavusteisen toiminnan laatumerkin lisäksi on mahdollista hakea merkkiä luontoavusteiselle toiminnalle, jolloin yksikön toiminnasta tulee entistä monipuolisempi kokonaisuus.

2 LAATUTYÖKIRJAN PERUSTEET

Green Care on opinnäytetyössä käsitellyn toiminnan ja laatumerkin hakuprosessin perusta. Kehittämisprosessi pohjautuu Green Care-laatutyökirjaan, joka toteutettiin yhdessä työelämän yhteistyötahon kanssa. Yhteistyötahon toiminta perustuu eläinavusteiseen interventioon, mikä on asiakkaan kuntoutustarpeeseen perustuva toiminnallinen kuntoutusprosessi. Eläinavusteinen interventio on merkittävä osa eläinavusteista toimintaa.

Yhteistyötaho hakee laatumerkkiä kohdennetusti ammatilliselle eläinavusteiselle toiminnalle, jossa toimintaa toteuttavat sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Green Care Nenonpelto yksikön eläinavusteista toimintaa toteutetaan sosiaalipedagogisella työotteella, jossa yhdistyy sosiaalinen ja kasvatuksellinen ulottuvuus. Erytishuollossa on myös pitkät perinteet sosiaalipedagogisesta työtavasta, jonka elementtejä on vuorovaikutus, kokemuksellisuus ja osallisuus. LuontoHoiva-laatumerkki edellyttää tiettyjen lakien, asetusten, säädösten sekä viranomaismääräysten tuntemusta ja noudattamista, joihin yhteistyötaho sitoutuu.

2.1 Green Care

Green Care on hyvinvointityöskentelyn suuntaus, jossa keskiössä on luonnossa oleskelu. Suomessa suuntausta kutsutaan vihreäksi hoivaksi. Green Care-

toiminta on luonnossa tapahtuvaa toimintaa, joka vahvistaa ihmisten hyvinvointia. Toimintaympäristönä voi olla esimerkiksi metsä, maatila tai puutarha. Green Care-nimike yleistyi Suomessa viime vuosikymmenellä, jolloin luontoelementit yhdistettiin osaksi kuntoutusta. Euroopassa Green Care-ajattelusta on merkkejä jo 1300-luvulta pyhiinvaeltajien keskuudessa. Ajattelua toteutettiin 1800-luvulla maaseuduilla luostarilaitoksissa, jolloin puutarha- sekä maataloustöillä huomattiin olevan rauhoittava vaikutus ja hoito-ohjelmiin mukaan tulivat myös eläimet. (Salovuori, 2015; Suomi ym., 2016.)

Green Care-toiminnan peruselementtejä ovat luontoperustaisuus, kokemuksellisuus ja osallisuus. Toiminta on ammatillista ja sen perusteena on tutkimustieto aiheesta. Pää tavoitteena on parantaa ihmisen elämänlaatua ja edistää hyvinvointia luontolähtöisten toimintamuotojen avulla. Green Care-palvelussa käytettäviä luontoperustaisia toimintamuotoja ovat esimerkiksi eläinavusteisuus, maatilatoiminta, puutarhalähtöisyys ja menetelmiä voidaan hyödyntää monipuolisesti eri ammattialoilla. Green Care-toimintaan kuuluvat terapiat ja kuntouttavat toimintamuodot kuten ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevos- ja koiratoiminta sekä eläinavusteinen psykoterapia. Toiminnassa noudatetaan yhteisiä periaatteita ja sitoudutaan Green Care Finland ry:n määrittelemiін eettisiin ohjeisiin. Yhdistyksen tavoitteena on kehittää luontoavusteista toimintaa ja tuoda samalla tunnetuksi Green Care-toimintaa suomalaisille. (Tolvanen & Jääskeläinen, 2016; Kahilaniemi & Löf, 2020.)

2.2 LuontoHoiva-laatuimerkki

Green Care-laatuimerkin tavoitteena on todentaa toiminnalle asetetut odotukset ja kriteerit. Laatuimerkkejä ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, tavoitteellisuus, toiminnan turvallisuus, ympäristön huomioiminen sekä työparina käytettävien eläinten hyvinvointi. Laatuimerkin taustalla vaikuttaa palvelujen lainsäädäntö ja sitä tarkentavat ohjeet sekä suositukset. Tärkeää on todentaa Green Care-toiminnan tuottama lisäarvo asiakastyön menetelmänä. Lopputuloksena on helposti hahmotettava palvelukokonaisuus, joka täyttää palvelulupauksen. (Kahilaniemi & Löf, 2019.)

LuontoHoiva-laatumerkkiä on myönnetty vuodesta 2017 ja hakuprosessia hallinnoi Green Care Finland ry. Laatumerkki on suunniteltu kansainvälisessä yhteistyössä todentamaan palvelun olevan ammattitaitoisesti ja vastuullisesti toteutettu luontoperustainen palvelu. Palveluntuottaja on sitoutunut noudattamaan Green Care-toimintaperiaatteita ja laatukriteerejä. Laatumerkin edellytyksenä on määritettyjen peruselementtien toteutuminen palvelussa, joita ovat hyvinvointivaikutusten tuottaminen luontoperustaisesti, asiakkaan osallisuuden vahvistaminen sekä kokemuksellisuus. Palvelua toteutetaan tavoitteellisesti, ammatillisesti ja vastuullisesti. Käytettyjen menetelmien tulee perustua tutkittuun tietoon luontoperustaisista hyvinvointivaikutuksista. Green Care-palveluissa ympäristöllä on tärkeä merkitys. Ohjatussa luontokokemuksessa ympäristön luontoelementit tukevat tavoitteellisesti kuntoutusprosessia. (Kahilaniemi & Löf, 2019.)

LuontoHoiva-palvelut ovat pääosin julkisen sektorin järjestämiä sosiaali- ja terveysalan palveluja. Palveluntuottajalta vaaditaan sosiaali- ja terveysalan koulutus tai jatkuvaa yhteistyötä ammattimaisten toimijoiden kanssa. Palvelut ovat suunnattu etenkin erityistä tukea tarvitseville asiakasryhmille. Kuntoutumisen tarpeet vaihtelevat asiakasryhmittäin fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämisestä kuntoutumisen edistämiseen. (Vehmasto ym., 2021.)

Green Care-palvelujen laadun kehittämisessä ja palvelukuvauksessa todennetaan, kuinka toiminnan eri osa-alueet sekä tavoitteellisuus toteutuvat käytännössä. LuontoHoiva-laatumerkin täyttävä palvelu on tavoitteellista luontoperustaista toimintaa. Palvelun kuntouttavat elementit ja hyödyt asiakkaan hyvinvoinnin sekä toimintakyvyn parantamiseksi toteutetaan käytännönläheisestä näkökulmasta. (Kahilaniemi & Löf, 2019.)

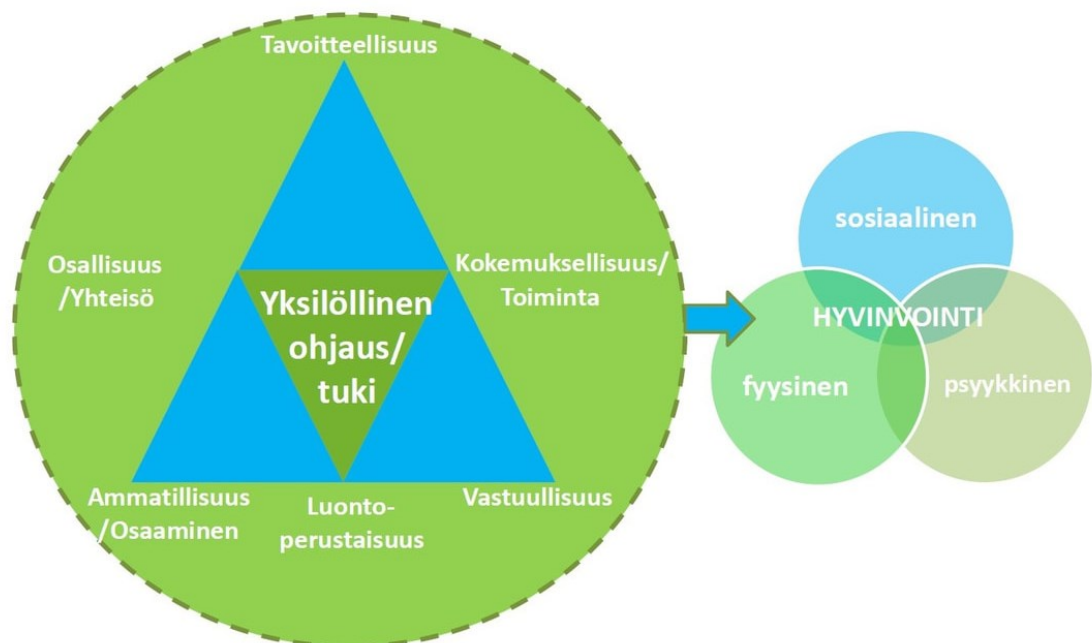
2.3 Green Care-laatutyökirja

Green Care-laatutyökirjan tarkoituksena on osoittaa ja varmentaa palveluntuottajan tai organisaation olemassa olevaa Green Care-osaamista. Laatutyökirja on tarkoitettu Green Care-palveluja tuottaville organisaatioille laadunhallinnan

tueksi ja yhdeksi dokumentiksi laatumerkkiä haettaessa. Laatutyökirja sisältää asiakaslähtöisen prosessikuvauksen, jossa kerrotaan palvelun ydinsisältö. Palveluprosessin kuvaus on yleisluontoinen katsaus organisaation Green Care-palveluista, jossa esitellään palvelun erityispiirteet. (Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018.)

Laatutyökirjan Green Care-toimintatavan kolme peruselementtiä ovat kokemuksellisuus, luontoperustaisuus ja osallisuus (Kuvio 1). Luontoperustaiselle toiminnalle on olennaista, että kokemuksen syntymisen perusteena on luonto. Luonnossa toimiminen ja luonnon kokeminen mahdollistavat moninaisia elämyksiä, jotka edistävät hyvinvointia. Osallisuutta ja osallisuuden tunnetta voidaan vahvistaa yhteisössä tekemällä merkityksellisiä asioita mielekkäässä paikassa. Tunne osallisuudesta tulee sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Osallisuus on ihmisen voimavara, joka on merkityksellisten asioiden tekemistä ja toimintaa. Osallisuuden tunne on ihmisen perustarve, joka tukee terveyttä ja mahdollistaa ihmisen kuulluksi tulemisen. (Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018; Tolvanen & Jääskeläinen 2016.)

Green Care-toimintatapa

Kuvio 1. Green Care-toimintatapa (Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018, Kuva 1)

Green Care-palvelun toiminnan vastuullisuus perustuu eettisiin toimintatapoihin, arvoihin ja laatuun, jonka tavoitteena on edesauttaa yksilön ja yhteiskunnan hyvinvointia. Tarkoituksena on toimia taloudellisesti, johdonmukaisesti ja suunnitelmallisesti luomalla ekologista, kulttuurista ja sosiaalista lisäarvoa yhteiskuntaan. Laatutyökirjassa vastuullisuus on jaettu kolmeen pääkategoriaan: ympäristövastuullisuus, sosiaalinen vastuullisuus ja yhteiskuntavastuullisuus. (Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018.)

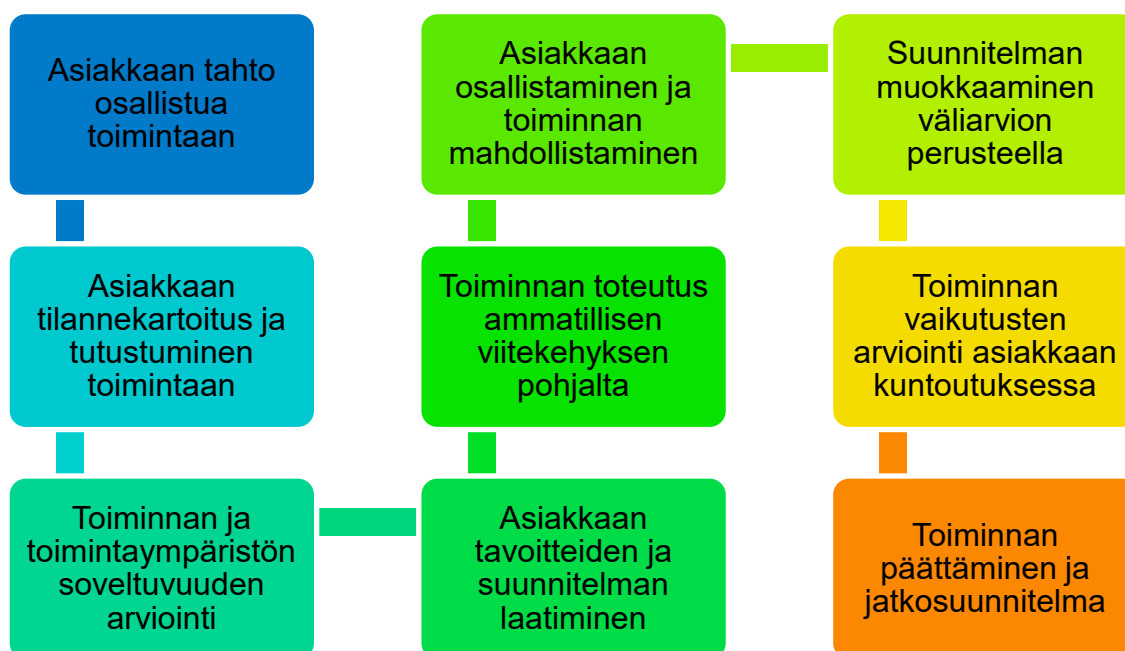
Ympäristövastuullisuudessa huolehditaan eläinten hyvinvoinnista ja ympäristön turvallisuudesta, eettisiä sekä ekologisia periaatteita noudattaen. Sosiaalinen vastuullisuus ja asiakasvastuullisuus koostuvat ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja tasavertaisuudesta. Asiakkaan psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta sekä hyvinvoinnista huolehditaan yksilöllisesti (Kuvio 1). Green Care-toiminnassa syrjäytymistä ennaltaehkäistään vahvistamalla osallisuutta. Yhteiskuntavastuullisuus rinnastetaan vahvasti ammatillisuuteen ja kokonaisvastuullisuuteen. Green Care-laatutyökirjassa on määritetty tarkasti ammattiryhmien vastuullisuus sekä sen merkitys tuotetun palvelun normien sisällä. (Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018.)

2.4 Eläinavusteinen interventio

Eläinavusteinen interventio on prosessi, joka perustuu asiakkaan kuntoutustarpeeseen. Prosessi etenee työskentelyn aloittamisesta tavoitteiden laatimiseen, toiminnan toteuttamiseen ja lopulta prosessin päättämiseen ja arviointiin (Kuvio 2). Intervention toteuttamista on arvioitava kriittisesti, hyötyykö asiakas eläimen läsnäolosta osana kuntoutusprosessia. Ammatillainen varmistaa, että eläimen hyödyntäminen on turvallista ja eettisesti kestävää sekä toimintaympäristö tarkoitukseen soveltuva. Laatutyökirjassa kuvattu yhteistyötahon eläinavusteisen toiminnan prosessi etenee vaiheittain. Yhteydenotto palveluun tulee asiakkaan toiveesta kuntoutusyksikön taholta. Asiakkaalle sovitaan tutustumiskäynti

eläinavusteiseen toimintayksikköön, jossa toiminnanohjaaja esittelee toimintaa ja tutustuu asiakkaan kanssa toimintaympäristöön. Asiakkaalle laaditaan tavoitteet toiminnalle yhteistyössä moniammatillisen tiimin kanssa, asiakkaan yksilöllinen tuen tarve huomioiden. Palveluprosessia arvioidaan jatkuvasti väliarvioiden ja palautejärjestelmän kautta, jonka perusteella suunnitellaan jatkotoimenpiteet asiakkaan kohdalla. (Kahilaniemi, 2020, s. 23–24; Liite 1, s. 31–32.)

Eläinavusteinen interventioprosessi

Kuvio 2. Eläinavusteinen interventioprosessi (mukaillen Kahilaniemi, 2020, s. 23)

Eläimen kanssa toteutetut sosiaali- ja terveyshuollon palvelut kuuluvat eläinavusteisiin interventioihin. Eläinavusteinen interventio on eläimen kanssa toteutettua toimintaa, jonka tavoitteena on lisätä ihmisen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Lisäksi tuetaan kognitiivista ja sosiaalista toimintakykyä sekä vuorovaikutustaitoja. Tarkoituksena on parantaa asiakkaan motivaatioita sitoutua kuntoutusprosessiin. Eläimen kanssa toteutettava toiminta on yksi osa prosessikokonaisuutta, jossa käytetään usein muita menetelmiä. Interventiossa mukana oleva eläin on arvioitu toimintaan soveltuvaksi ja koulutettu turvallisuuden varmistamiseksi. Intervention ohjaajalla on ymmärrys eläimen käyttäytymisestä, tarpeista, palautumisesta sekä toimintaympäristön riski- ja turvallisuustekijöistä. Ohjaajalla on

riittävä tieto asiakkaiden terveydentilasta ja toimintakyvystä. (Hautamäki ym., 2021, s. 8–9, s. 11–13.)

Sosiaali- ja terveysalan ammattilainen hyödyntää eläinavusteisia menetelmiä omasta kontekstistaan. Taustalla on ammattilaisen henkilökohtainen osaaminen sekä ammatillinen viitekehys. Eläinavusteisia toimintamuotoja yhdistää ammatillinen, suunnitelmallinen, tavoitteellinen ja dokumentoitu työote. Eläinavusteisessa interventiossa yhdistyy asiakkaan tahto toimia ja valittu toimintatapa tehtävien suorittamiseen. Ammattilainen toimii asiakkaan toiminnan mahdollistajana, jolloin asiakas pääsee osalliseksi toimintaa ja suoriutuu toiminnasta kehittämällä omia taitojaan. Ammattilaisen työparina toimii tehtävään asianmukaisesti koulutettu eläin. (Kahilaniemi, 2020, s. 22–23.)

Asiakkaan kuntoutustarve määrittää eläimen roolia interventiossa. Toimintaa voidaan toteuttaa monipuolisesti erilaisin eläinavusteisin menetelmin. Eläimen ja ihmisen välinen vuorovaikutus välittyy kokonaisuutena, jossa yhdistyy fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Vuorovaikutuksen tiedetään lievittävän stressiä ja lisäävän sosiaalisuutta, sillä eläimet tuovat asiakkaalle mielihyvää ja toivoa. Eläimen reagoinnin kautta ihminen oppii myös tunteiden ja toiminnan välisistä yhteyksistä. Onnistuneessa eläinavusteisessa interventiossa ohjaaja, asiakas ja eläin muodostavat kokonaisuuden, jossa kaikki osapuolet ovat tasavertaisia. Ohjaaja on vastuussa interventiosta ja soveltuvien eläinten sekä tarkoituksenmukaisten menetelmien valinnasta. Eläimen läsnäoloon liitetään moninaisia ihmisille merkityksellisiä elementtejä, joista vuorovaikutuksellisuutta pidetään keskeisimpänä. Ohjaajalla tulee olla hyvät valmiudet havaita sekä tulkita eläimen ja ihmisen välistä vuorovaikutusta. (Hautamäki ym., 2021, s. 19, s. 22–23, s. 26.)

2.5 Ammatillinen eläinavusteinen toiminta

Eläinavusteinen toiminta on ihmisen ja eläimen välistä työskentelyä ja vuorovaikutusta. Ihmiskunnan historian varhaisessa vaiheessa eläimen läsnäoloa on hyödynnetty kokonaisvaltaisessa kuntouttavassa toiminnassa. Ammatillisessa eläinavusteisessa toiminnassa eläimiä käytetään yksilö- ja ryhmätoiminnassa,

terveyden- ja sosiaalihuollon palveluissa sekä kasvatuksellisen toiminnan tukena. Toiminta voi olla ammattimaista tai vapaaehtoista eläimen kanssa tapahtuvaa vuorovaikutuksellista työskentelyä. Tarkoituksena on edistää asiakkaan kokonaisvaltaista hyvinvointia, parantaa elämänlaatua ja tarjota onnistumisen kokemuksia. Suunniteltu eläimen kanssa tapahtuva työskentely kehittää ihmisen emotionaalisia taitoja ja auttaa käsittelemään vaikeita asioita. Eläinavusteisen toiminnan palveluja voidaan järjestää ympärivuotisesti. (Ikäheimo, 2013, s. 10–13; Klementtilä, 2013, s. 14–21; Salovuori, 2015, s. 53–54.)

Eläinten läheisyys saa asiakkaassa aikaiseksi positiivisia vaikutuksia ilman varsinaista terapeutista prosessia. Läsnäolo eläimen kanssa tekee toimintaympäristöstä mieleisen ja stressittömän, jolloin asiakas tuntee olonsa rauhalliseksi ja rentoutuneeksi. Eläinavusteisessa toiminnassa sallitaan pettymyksen ja surun tunteet. Kohtaamiset saavat ihmisessä aikaiseksi enimmäkseen iloa, onnistumisen kokemuksia ja positiivisia tunteita myös fysiologisella tasolla. Asiantuntijoiden mukaan eläinten läheisyys vapauttaa aivojemme välittäjäaineita kuten serotoniinia ja endorfiinia, mikä aiheuttaa onnellisuuden ja rauhallisuuden tuntemuksia. Läheisyys vähentää samalla stressihormonien kuten kortisolin ja adrenaliinin tuotantoa, mikä tutkitusti alentaa ihmisen verenpainetta ja laskee sydämen sykettä. (Koukourikos ym., 2019, s. 1898–1905; Salovuori, 2015.)

Eläimet ovat erinomaisia kumppaneita kehittämään ihmisen sosiaalisia taitoja ja auttamaan vuorovaikutustilanteissa, kun toimintamallit ja tunnetaidot ovat puutteelliset. Kumppaneina eläimet ovat aitoja ja antavat välittömän palautteen asiakkaan käytöksestä, joka auttaa jatkossa huomioimaan oman toiminnan seurauksia vuorovaikutustilanteissa. Eläinavusteisessa toiminnassa asiakkaalla on myös hyvä mahdollisuus harjoitella itsehillintää. Päivittäisistä hoito- ja ruokintarutiineista huolehtiminen auttaa hahmottamaan omat arkirutiinit ja vahvistaa samalla asiakkaan itsetuntoa ja itseluottamusta. (Koukourikos ym., 2019, s. 1898–1905; Salovuori, 2015.)

2.6 Sosiaalipedagoginen työote

Sosiaalipedagoginen työote liittyy tapaan ajatella ja sitä ohjaavat ihmisen arvot ja asenteet. Ajattelumalli vaikuttaa ihmisen tapaan kohdata ja kohdella ihmisiä, joiden kanssa työskentelee. Työote on ominainen sosiaalialalla, jossa pyritään kasvatuksellisin keinoin vaikuttamaan myönteisesti asiakkaan hyvinvointiin. Sosiaalipedagogisena toimintaympäristönä erityistä tukea tarvitsevien asiakasryhmä on ollut pitkään tärkeä toimialue. Toiminta on ehkäisevää työtä, jossa vaikutetaan ympäristöön ja tuetaan yksilön toimintamahdollisuuksia. Samalla edistetään asiakkaan hyvinvointia ja osallistumista yhteiskuntaan sekä pyritään muuttamaan ennakkoluuloja ja asenteita. Tärkeä osa-alue on mielekkään ja merkityksellisen toiminnan mahdollistaminen. Tavoitteena on tarjota vaihtoehtoja, jotka perustuvat asiakkaan taitojen hyödyntämiseen, vastuun kantamiseen sekä yhteisölle merkitykselliseen toimintaan. (Nivala & Rynnänen, 2019, s. 185–186, s. 271–272.)

Sosiaalipedagogisen työotteen periaatteet voidaan jakaa kuuteen osa-alueeseen, joista ensimmäinen osa-alue on dialoginen kohtaaminen. Dialogisuus on vuorovaikutuksellinen suhde ihmisten välillä, jonka lähtökohtia ovat avoimuus, läsnäolo, luottamus, kunnioitus ja hyväksyntä. Ongelmien ja arvottamisen sijasta toinen ihminen nähdään tasavertaisena. Yhteyden kautta pyritään ymmärtämään ihmisen elämäntilannetta sekä näkemään voimavarat ja mahdollisuudet. (Nivala & Rynnänen, 2019, s. 188–191.)

Toinen osa-alue on toimijuuden ja osallistumisen tukeminen. Ihminen kohdataan oman elämänsä toimijana kohteena olemisen sijaan, jolloin ihmisellä on valinnanvapaus itseään koskevassa päätöksenteossa. Kolmas osa-alue on yhteisöllisyys. Sosiaalipedagogista työtettä voidaankin kutsua yhteisökasvatukseksi, jonka tavoitteena on edistää yhteistoimintaa. Työote tukee ihmistä näkemään itsensä osana yhteisöä. Samalla vahvistetaan ihmisen yhteyttä ympäristöön, sillä luonto ja kaikki elollinen ovat osa kokonaisuutta. Sosiaalipedagogiikan keinoin mahdollistetaan yhteistoiminta ja tuetaan yksilöä osallisuuteen. (Nivala & Rynnänen, 2019, s. 196–197, s. 204–205.)

Neljäs osa-alue sosiaalipedagogiselle työtteelle on toiminnallisuus ja luovuus. Työ perustuu kokemukselliseen oppimiseen ja yhteisöllisen kasvatuksen lähtökohtiin. Keskiössä on yhdessä tekeminen ja jaettujen kokemusten tarkastelu. Toimintaan yhdistyy elämyksellisiä elementtejä, jotka tukevat luovuuden kautta persoonallista ja sosiaalista kasvua sekä oppimista. Viidenteen osa-alueeseen kuuluu teorian ja käytännön yhdistäminen. Ajattelun kautta teoriatieto ja käytännön työ yhdistyvät. Osallistujien yhteisreflektoinnin kautta mahdollistuu kokemuksellinen oppiminen. Kuudentena osa-alueena on kolme peruselementtiä, jotka tekevät työtteesta sosiaalipedagogisen. Sosiaalipedagogisen työn tasoja ovat yksilö, yhteisö ja yhteiskunta. Voidaan ajatella, että työtä tehdään yksilöiden parissa osana yhteisöä ja yhteiskuntaa. (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 209, s. 219, s. 224–225.)

2.7 Lait, säädökset ja viranomais määräykset

Yhteistyötaholle asiakkaiden turvallisuus ja oikeudenmukainen kohtelu ovat palvelun tuottamisen lähtökohta. Järjestettäessä palvelua erityishuollon asiakkaille on erityisesti kiinnitettävä huomiota lakeihin, missä turvataan heikommassa asemassa olevien oikeudet. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista takaa oikeuden päästä hyvään ja laadukkaaseen terveyden- ja sairaanhoitoon saaden tasa-arvoista kohtelua. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista mahdollistaa elämisen ja toimimisen yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä, samalla poistaen ja ehkäisten vammaisuudesta aiheutuvia esteitä ja haittoja. Vammaisuudella tässä laissa tarkoitetaan henkilöä, jolla on vaikeuksia selviytyä ja suoriutua tavanomaisista elämän ja arjen toiminnoista pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi. (L 785/1992; L 380/1987.)

Yhdenvertaisuuslaki pyrkii ehkäisemään syrjintää ja edistämään yhdenvertaisuutta sekä parantamaan syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laki koskee kaikkia yhteistyötahon palvelun kentällä toimivia. Tietosuojalain tarkoituksena on täydentää, täsmentää ja suojella luonnollisten henkilöiden henkilötietojen käsittelyä sekä tietojen vapaata liikkuvuutta. Työyhteisötaho järjestää työntekijöilleen sosiaali- ja terveydenhuollon Navisec Flex henkilöstön ja

terveydenhuollon tietosuoja- ja tietoturvakoulutuksen verkkototeutuksena. Tarkoituksena on turvata potilasasiakirjojen oikeanlainen käsittely ja varmistaa työntekijöiden tietoisuus potilaan oikeuksista sekä muista tietoturvakysymyksiin liittyvistä asioista. (L 1325/2014; L1050/2018; Navisec, i.a.)

Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on ylläpitää ja edistää sosiaalista turvallisuutta ja hyvinvointia. Sosiaalipalveluihin kuuluvia tukipalveluja ja muita toimia on tarkoitus edistää ja ylläpitää sosiaalihuollon ammattilaisten sekä muun asiakastyöhön osallistuvan henkilökunnan avulla. Yhteistyötahon tarjoaman toiminnan tarkoituksena on edistää osallisuutta ja vähentää eriarvoisuutta sekä edistää asiakaskeisyyttä kuten sosiaalihuoltolain mukaan kerrotaan. (L 1301/2014.)

Green Care LuontoHoiva -laatumerkin päädokumentti on Green Care-laatutyökirja. Laatutyökirjaan liitetään laatumerkkiä hakevan palvelun turvallisuusasiakirja ja omavalvontasuunnitelma. Turvallisuussuunnitelmassa määritellään kyseisen palvelun turvallisuusasiat. Omavalvontasuunnitelma on palvelun laadunhallinnan työkalu, jonka avulla on mahdollisuus kehittää ja seurata palvelun laatua päivittäisessä työssä. Omavalvontasuunnitelma saa olla yksilöllinen, mutta suunnitelman täytyy kattaa kaikki ne kysymykset ja asiat, jotka Valviran omavalvontalomakkeeseen on merkitty. (Vehmasto ym., 2021, s. 32–33.) Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksella on omanlainen sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma, johon on yhdistetty riskienhallinta, asiakkaan asema ja oikeudet, palvelun sisällön omavalvonta sekä asiakasturvallisuus.

Eläinavusteisen toiminnan laatumerkkiä haettaessa eläinten oikeuksiin, turvallisuuteen, tarpeisiin ja hyvinvointiin kiinnitetään erityisen paljon huomiota. Eläinsuojelulaki ohjaa eläimiin liittyvää toimintaa Suomessa. Lain päätarkoituksena on suojella eläimiä parhaaksi katsomalla tavalla kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä. Yksi lain tarkoituksista on edistää eläinten hyvää kohtelua ja hyvinvointia. Eläinsuojelulaissa kerrotaan eläintenpidon yleisistä periaatteista, määritellään eläinten pitopaikkaa koskevat vaatimukset ja säännöt sekä kerrotaan eläintenhoitoa koskevista toimintatavoista ja toiminnoista. Tärkeää on myös huomioida, että eläinavusteisessa toiminnassa käytettävät eläimet ovat eläinlääkärin säännöllisesti tarkastamia, rokotettuja ja terveeksi todettuja. (L 247/1996.)

Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen eläinavusteisen toiminnan henkilökunnalle on laadittu hyvien hygieniakäytäntöjen ohje eläintoiminnassa, joka on ollut aikaisemman kehittämistyön aiheena hygieniahoitajan täydennyskoulutuksessa 2020. Kehittämistyön tarkoituksena on ollut luoda ohje eläintoiminnan hygieniakäytännöistä ja parantaa jo olemassa olevia käytäntöjä. Kehittämistyössä kerrotaan eläinavusteisen työskentelyn määritelmät, tautien uhat, kuntoutushyödyt ja aihealueeseen liittyvä lainsäädäntö. (Pessa, 2020.) Vaalijalan eläinavusteisen toiminnan kannalta kehittämistyö lisää toiminnan avoimuutta ja vahvistaa jo olemassa olevia käytäntöjä. Toiminnassa hygienialla on tärkeä merkitys eläinten hyvinvoinnin kannalta ja tartuntatautien ehkäisyssä. Eläinten kanssa työskentelevän henkilökunnan ja eläintoimintaan osallistuvien asiakkaiden tulee noudattaa voimassa olevia hygieniahjeita.

3 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää yhteistyötahon eläinavusteista toimintaa Green Care LuontoHoiva -laatumerkin kautta. Kehittämistyössä kuvataan laatumerkin hakuprosessista mahdollisimman kattavasti ja selkeästi. Prosessissa tuotetaan Green Care-laatukäsikirja yhteistyössä toimintayksikön edustajien kanssa. Hakuprosessi on monivaiheinen ja etenee etukäteen laaditun suunnitelman sekä aikataulun mukaisesti. Aihe vaatii perehtyneisyyttä luontoperustaisesta orientaatiosta sekä erityisosaamista eläinavusteisuudesta. Yhteistyötahon toimintaperiaatteiden tuntemus on oleellista laadukkaana prosessin aikaansaamiseksi.

Tavoitteena on ajankohtaisen tiedon välittäminen laatumerkin hakuprosessista. Yhteistyötaho sitoutuu laatumerkillä Green Care Finland ry:n määrittämiin laatu-kriteereihin. Valtakunnallisesti yhtenäiset toimintaperiaatteet lisäävät yksikön toiminnan läpinäkyvyyttä ja vahvistavat toiminnan laatua. Laadunhallinnan

perusteena on lainsäädäntö ja eettinen ohjeisto. Laatumerkki tuo yksikölle lisäarvoa ja selkeät prosessikuvaukset helpottavat toiminnan vaikuttavuuden todentamista.

Green Care-laatumerkin täyttävälle palvelulle on asetettu tavoitteet, joissa selvitetään asiakasryhmän erityisen tuen tarpeet ja niiden huomiointi toimintaympäristössä. Asiakkaan palvelua koskevat hyvinvointitavoitteet perustellaan laatutyökirjassa. Green Care Nenonpellon eläinavusteissa toimintayksikössä asiakkaan tuen tarve selvitetään moniammatillisessa tiimissä ja sen perusteella laaditaan asiakkaan kanssa yhteistyössä kuntoutussuunnitelma. Suunnitelman perusteella selvitetään, hyötyykö asiakas eläinavusteisesta toiminnasta osana kuntoutusta. Toiminnan tavoitteet perustuvat kuntoutussuunnitelmaan, jossa huomioidaan asiakkaan psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Asiakkailta on tyypillisesti haasteita useilla hyvinvoinnin osa-alueilla. Tavoitteita arvioidaan ja päivitetään säännöllisen dokumentoinnin pohjalta. (Liite 1, s. 26.)

4 YHTEISTYÖTAHO GREEN CARE NENONPELTO

Vaalijala on savolainen julkinen palveluntuottaja, joka tuottaa vaativia kuntoutuspalveluja valtakunnallisesti yksilö-, perhe- ja yhteisötasolla. Green Care Nenonpelto on Vaalijalan kuntayhtymän osaamis- ja tukikeskuksen päiväaikaisen toiminnan kuntoutusyksikkö. Osaamis- ja tukikeskus on erityishuollon asiakkaille suunnattu toimintakeskus, joka sijaitsee Pieksämäen Nenonpellossa. Asiakkaita ovat eri ikäiset henkilöt, joilla on erityisen tuen tarve, kuten autismin kirjo, neuropsykiatrisen häiriön, moni- ja aistivamma tai psykiatrisen ja psykososiaalisen kuntoutuksen tarve. Kuntoutuspalvelujen kirjo on monipuolinen. (Vaalijala, i.a.-a; b)

Päiväaikainen toiminta keskittyy asiakkaan verkoston kanssa yksilöllisesti suunniteltuun kuntoutussuunnitelman mukaiseen kokonaisuuteen, jonka tavoitteena on edistää kuntoutumista arkielämän taitoja sekä vuorovaikutustaitoja

vahvistaen. Green Care Nenonpelto tarjoaa luontoon liittyviä palveluja eläinavusteisia menetelmiä hyödyntäen. Toimintayksikkö sijaitsee osaamis- ja tukikeskuksen alueella, kauniissa maisemissa Pieksänjärven rannalla. Toiminnan tavoitteena on edistää asiakkaan hyvinvointia sekä parantaa elämänlaatua eläinten kanssa syntyvän vuorovaikutuksen ja luontoympäristön toiminnallisuuden kautta. Toimintaa toteutetaan yksilö- ja ryhmämuotoisena asiakkaan tarpeiden mukaisesti. (Vaalijala, i.a. c; d)

Yhteistyötahon eläinavusteinen toiminta perustuu eläinten hoitoon ja huolenpitoon. Green Care Nenonpellon toimintayksikössä on alpakoita, lampaita, minipossuja, kaneja, kanoja ja kukkoja. Toiminnan ohjaajat ovat erikoistuneet luontolähtöisiin ja eläinavusteisiin menetelmiin sekä heillä on kokemusta erityishuollossa työskentelystä. Ohjaajat valmistelevat asiakkaan palvelukokonaisuuden ennen eläinavusteisen toiminnan aloitusta ja alueella toimitaan aina ohjaajan valvonnassa. Toiminnassa asiakkaiden kanssa tehdään myös kunnostustöitä, kuten piha-alueiden siistimistä. Kesäaikana puutarhatyöt sekä hyöty- ja koristekasvien viljely ovat osana toimintaa. Toimintaympäristön lähiluontoa ja vesistöjä hyödynnetään monipuolisesti retkeilemällä, järjestämällä luontokerhoja sekä liikkumalla luonnossa eläinten kanssa. Monipuolisia aistielämyksiä tarjoaa lisäksi alueen läheisyydessä sijaitseva laavu, kota, kesämökki, esteetön uimaranta ja luontopolku. (Liite 1, s. 34.)

5 LAATUMERKIN HAKUPROSESSI

Green Care-laatutyökirja on laadunhallintaan suunnattu työväline Green Care-palveluntuottajalle, joka liitteineen muodostaa kattavan kokonaisuuden palveluntuottajan toiminnasta. Menetelmäosaamisen ohella laatutyökirjassa on oleellista kuvata kattavasti kuinka käytössä olevat luontoperustaiset elementit tukevat asiakkaan kuntoutusprosessia käytännön tasolla. Toiminnan tulee olla perusteltua ja tukeutua vahvaan näyttöön vaikuttavuudesta. Asiakkaan ja Green Care-

toiminnan välillä on yhteys, jota havainnoidaan reflektoiden. (Ilmarinen & Salonen, 2019.)

Yhteistyötahon eläinavusteisen toimintayksikön toiminnan kehittämisessä moniammatillinen yhteistyö on tärkeää, jotta voidaan laatia yhteenveto palvelun nykyisestä tilanteesta. Hakuprosessissa selvitetään, millaisia vaikutuksia toiminnalla on ollut asiakasryhmien hyvinvointiin sekä toimintakykyyn ja kuinka niitä voidaan todentaa käytännössä. Alan arviointijärjestelmän tuntemus on edellytys laatumerkin tavoitteita vastaavan laatutyökirjan laatimiseksi. Vaikuttavuuden tarkoituksen mukainen kuvaus auttaa yksikön jatkokehittämisessä tulevaisuudessa. Konkreettisesti havainnollistetaan, kuinka asiakas hyötyy toiminnassa eläimen läsnäolosta, miten toimintaympäristö tukee kuntoutusprosessia sekä millä tavalla eläinavusteisen toiminnan hyödyt heijastuvat laajemmin yhteistyötahon palvelukokonaisuudessa.

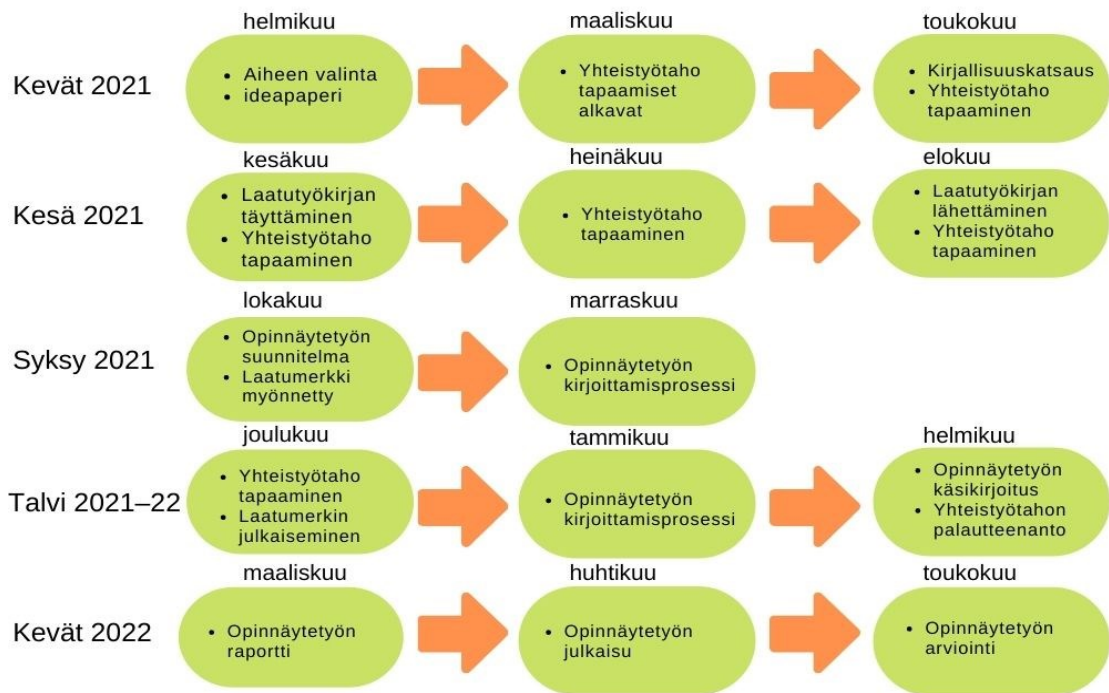
5.1 LuontoHoiva-laatumerkin hakuprosessin suunnittelu

Green Care LuontoHoiva -laatumerkin hakuprosessi oli toimeksianto, jolla vastattiin yhteistyötahon kehittämistarpeeseen. Vaalijalan eläinavusteisen toiminnan työtiimi oli suoraan yhteydessä opinnäytetyöryhmään. Luonnon hyvinvointivaikutuksista on olemassa paljon tutkittua tietoa yleisellä tasolla ja yhteistyötaho haluaa kohdennettuja menetelmiä toimintansa vaikuttavuuden todentamiseen. Laatumerkin hakuprosessi vaatii Green Care-toimintatapojen tuntemusta sekä perehtymistä yhteistyötahon toimintaperiaatteisiin. Eläinavusteisen toiminnan yksikkö, Green Care Nenonpelto, on osalle opinnäytetyöryhmää tuttu entuudestaan työn ja opiskelun kautta. Opinnäytetyöryhmässä on aikaisempaa osaamista luontolähtöisistä sekä eläinavusteisista menetelmistä. Ryhmässä osalle menetelmät ja yhteistyötaho on uusi, mikä auttoi tarkastelemaan aihetta käytännönläheisestä näkökulmasta. Kehittämistyö yhteistyössä Green Care Nenonpellon kanssa tukee molempia osapuolia tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kehittämistyön menetelmänä on laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa rajataan määritetyn tavoitteen mukaisesti. (Hirsjärvi ym., 2009,

s. 221, 224–225; Ruusuvuori ym., 2010, s. 15). Laatutyökirjan täyttöön on selkeä ohjeistus, joka etenee prosessimaisesti vaiheittain. Materiaalinkeruu työkirjaan painottuu luotettavaan lähdekirjallisuuteen, vapaamuotoisiin yhteistyötahon haastatteluihin sekä yhteistyötahon laatimiin laadullisiin dokumentteihin. Aineistoa analysoitiin tarkastelemalla kerättyä materiaalia realistisesti, jonka perusteella tiivistettiin aiheen kannalta merkittävimmät asiat yhtenäisiksi asiakokonaisuuksiksi. Valittu aineisto muodostaa teoreettisen viitekehyksen LuontoHoiva-laatumerkin hakuprosessin kuvaukselle. Luontoperustaisista menetelmistä ja eläinavusteisesta toiminnasta löytyi runsaasti tutkimustietoon perustuvaa materiaalia, jonka rajaamista auttoi LuontoHoiva-laatutyökirjaan perehtyminen. Laatutyökirjan perusteella eroteltiin prosessikuvauksen kannalta keskeiset käsitteet.

Green Care-laatumerkin hakuprosessi perustuu Green Care Finland ry:n määrittelemän työkirjan täyttämiseksi. Dokumentti on standardoitu pohja, jossa vastataan teemoitettuihin kysymyksiin. Laatumerkin hakuprosessi alkoi yhteisellä palaverilla Vaalijalassa maaliskuun lopulla (Kuvio 3). Aloituspalaverissa oli mukana Vaalijalan toiminnallisen kuntoutuksen esihenkilö ja eläinavusteisen toiminnan työtiimi sekä opinnäytetyöryhmä. Palaverissa käytiin läpi Green Care-laatumerkin hakemiseen tarvittavia tietoja ja tehtiin suunnitelma hakuprosessin etenemisestä. Työkirjaan kerättiin tietoja keskustelemalla yhteistyötahon kanssa ja tekemällä vastauksista muistiinpanoja, jotka siirrettiin valmiiseen laatutyökirjaan. Työkirjaa täytettiin järjestyksessä, jolloin tarvittavia lisätietoja sekä tarkennuksia voitiin pyytää ennakkoon ennen seuraavia tapaamisia.

Kuvio 3. Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Tavoitteena oli järjestää tulevat palaverit Vaalijalassa kuukausittain eläinavusteisen toiminnan työtiimin kanssa. Opinnäytetyöryhmä täytti Green Care-laatutyökirjaa itsenäisesti ja kokoontui yhteisten palaverien välillä säännöllisesti. Tulevissa palavereissa käsiteltiin laatutyökirjaan liittyviä kysymyksiä ja arvioitiin hakuprosessin meneillään olevia työvaiheita. Aloituspalaverin jälkeen tapaamiset toteutuivat kuukausittain välillä touko-elokuu. Yhteistyötahon kanssa käsiteltiin työkirjaan tuotettua sisältöä ja tehtiin tarvittavia muutoksia sekä lisäyksiä. Palavereissa koottiin myös laatutyökirjassa vaaditut lisädokumentit, joita olivat turvallisuussuunnitelma ja omavalvontasuunnitelma. Green Care Nenopellon eläinavusteisella toiminnalla oli valmiina selkeästi laaditut dokumentit, mikä nopeutti hakuprosessin etenemistä. Eläinavusteisen toiminnan edustajien pitkä työhistoria Vaalijalassa sekä luontoperustainen osaaminen tekivät tietojen keräämisestä sujuvaa.

Green Care-työkirjan oli tarkoitus valmistua Green Care-lautakunnalle tarkastukseen elokuussa 2021. Kaikki laatutyökirjaan tarvittavat materiaalit tuli olla

täytettynä määräaikaan mennessä ja työkirjan valmiina yhteistyötahon edustajien esitarkastukseen. Yhteistyötahon eläinavusteisen toiminnan vastuuhenkilön tehtävänä oli lähettää valmis LuontoHoiva-laatutyökirja lautakunnalle. Green Care-laatumerkkien hallinnasta ja myöntämisestä vastaava Green Care-lautakunta kokoontuu neljästi vuodessa. (Green Care Finland ry, i.a-a). Yhteistyötahon ja opinnäytetyöryhmän yhteinen päämäärä oli saada merkki ensimmäisellä hakukerralla. Yhteistyötaho oli suunnitellut LuontoHoiva-laatumerkin julkistamistilaisuutta, johon osallistui edustajia eri verkostoista. Kehittämistyön päätyttyä yhteistyötahon edustajilta kerättiin palaute laatumerkin hakuprosessista. Tavoitteisiin päästiin ja laatumerkki myönnettiin suunnitellun aikataulun mukaisesti, jota edesauttoi opinnäytetyöryhmän sitoutuminen prosessin valmiiksi saattamiseen sekä yhteistyötahon tarvittaessa saatavilla ollut tuki.

5.2 Green Care -laatutyökirjan laatiminen

Green Care-laatutyökirja on dokumentti, joka tallennetaan ja täytetään sähköisesti. Laatutyökirja on jaettu keskeisten käsitteiden avulla useaan osaan. Työkirjan täyttämisen tueksi on annettu esimerkkejä ja jokainen aihekokonaisuus on esitelty lyhyesti. Työkirjan laatimisessa käytetään käytännönläheistä otetta ja jokainen kohta kerrotaan selkeästi. Valmis dokumentti lähetetään lautakunnalle käsiteltäväksi. Täytetyn Green Care-laatutyökirjan lisädokumentiksi liitetään palvelun kohdennettu turvallisuusasiakirja ja omavalvontasuunnitelma. Palveluntuottajan turvallisuusasiakirja sisältää tuotettavan palvelun turvallisuusasiat ja riskiarvioinnin. Green Care-laatumerkkiä haettaessa palveluntuottajalla tulee olla LuontoHoivan palveluosaamista ja riittävää ammattimaista Green Care-osaamista. (Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018.)

Green Care-laatukäsikirja on organisaatio- ja palvelukohtainen. Laatutyökirjan sisältö pidetään ajantasaisena. Palvelunkuvauksessa huomioidaan riskienhallinta ja laadun varmistaminen muuttuvissa tilanteissa. Kuvauksessa kerrotaan kuinka ennakoita tai toimia tilanteissa, joissa joudutaan muuttamaan alkuperäistä toimintasuunnitelmaa. Laatukäsikirja toimii organisaation referenssinä asiakkaille ja

yhteistyökumppaneille. Laatukäsikirja on myös ohjeistus työntekijöille, mikä selkeyttää organisaation toimintatapoja. (Lääperi & Puromäki, 2014, s. 50–51.)

Kehittämistyönä laaditussa laatutyökirjassa esitellään aluksi yhteistyötaho Green Care Nenonpelto, jolle LuontoHoiva-laatumerkkiä haetaan sekä palvelua käyttävä asiakasryhmä. Eläinavusteisen toiminnan asiakkailta on erityistarpeita useilla arjen osa-alueilla ja asiakaskunta on laaja. Henkilöstön osaaminen selvitetään myös yksityiskohtaisesti ja eläinavusteisen toiminnan ohjaajien vahvuus on Green Care-asiantuntemus ja kattava ohjausosaaminen. (Liite 1, s. 23–24.)

Yhteistyötahon laatutyökirjassa perustellaan käytännönläheisesti Green Care-palvelun tavoitteet ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisentuen tarve selvitetään Green Care Nenonpellon eläinavusteisen toiminnan asiakkailta kuntoutussuunnitelman pohjalta. Toiminnassa varmistetaan asiakaskohtaisesti esteettömyys, vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät sekä muut toimintaan osallistumista helpottavat tekijät. Tavoitteissa eritellään asiakkaan palvelua koskevat tavoitteet sekä palvelun hyvinvointitavoitteet. Yhteistyötaholla on ohjeistus tavoitteiden asetteluun, joka pohjautuu asiakkaan kuntoutussuunnitelman tavoitteisiin. Green Care-menetelmien edellytys on luontoperustainen ja osallisuutta tukeva toiminta, jota ohjataan tavoitteellisesti. Green Care Nenonpellon toimintaympäristö on yhteisö, jossa on osallisena asiakas, ohjaaja ja eläimet. Vuorovaikutustilanteissa osallisuus vahvistuu toiminnallisuuden ja elämyksellisyyden kautta. (Liite 1, s. 27.)

Green Care-palveluprosessin kuvauksessa kerrotaan prosessin eri vaiheista, joka alkaa ensimmäisestä yhteydenotosta ja päättyy palvelun laatuun liittyvän keuru- ja käsittelytavan selvittämiseen. Vaiheet käsitellään palveluntuottajan sekä asiakkaan näkökulmasta. Yhteistyötahon palvelutoiminnan toteutusvaiheiden kuvaus noudattaa laatutyökirjan viisiportaista mallia. Siinä kerrotaan, kuinka asiakas saapuu toimintaan ja miten turvallisuustekijät on huomioitu sekä kuinka toiminta käytännössä käynnistyy. Seuraavaksi selvitetään ydintoiminnan eteneminen yksityiskohtaisesti. Yhteistyötaho esittelee kohdassa eläinten aamutoimet osana asiakkaan kuntoutusta. Lopuksi kerrotaan toiminnan päättämisestä ja palautteen vastaanottamisesta. Palveluprosessin kuvauksessa käsitellään lisäksi

vaikuttavuuden arviointia, kehittämistä sekä laatuun liittyvää palautetta. (Liite 1, s. 30–33.)

Toiminta- ja palveluympäristön kuvauksessa kerrotaan luontoympäristöstä, joka tukee asiakkaan tavoitteiden saavuttamista. Yhteistyötaho esittelee toimintaympäristön, missä eläinavusteinen toiminta toteutetaan ja samalla selvitetään palvelun toiminnalliset sekä osallisuutta edistävät elementit. Yhteistyötaho vahvistaa kokemuksellisuutta eläinten avulla. Osallisuuden edistäminen tapahtuu toiminnallisuuden kautta, jolloin asiakas kokee toimijuutensa vahvistumista. Palautejärjestelmä on osa laadunhallintaa ja laatutyökirjassa selvitetään palautteen käsittelyä sekä palautteeseen reagointia. Yhteistyötaholla on vakiintunut palautejärjestelmä. Palvelun vastuullisuutta käsittelevässä osiossa määritetään keskeiset lait ja säädökset, missä vastuullisuutta tarkastellaan asiakkaan ja ympäristön kannalta sekä sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti. Palvelun toimintamuotokohtaiset laatuksiteerit selvitetään perustellusti. Yhteistyötaho kertoo eläinavusteisuuden laatuksiteereistä ja toimintaa ohjaavista arvoista. Green Care Nenonpellolla on organisaation omia toimintasuunnitelmia, jotka ovat osa sisäistä laadunhallintaa. (Liite 1, s. 34–36, s. 38.)

5.3 LuontoHoiva-laatumerkin myöntäminen ja palaute prosessista

LuontoHoiva-laatumerkin myöntää LuontoHoiva- ja LuontoVoima-laatumerkkien laatulautakunta. Laatumerkkiä haetaan yksittäiselle palvelulle tai palvelukokonaisuudelle. Merkki on voimassa kolme vuotta, jonka jälkeen sille tulee hakea jatkoaikaa. Hakuaika on neljä kertaa kalenterivuoden aikana, ja merkin myöntämiskokous järjestetään kuukauden kuluessa haun päättymispäivästä. Kokouksessa päätetään hakemuksen hyväksymisestä, hylkäämisestä tai täydennyspyynnöstä hakemukseen. Laatumerkin hakija saa päätöksen viikon sisällä kokouksesta. (Green Care Finland, i.a.)

Green Care LuontoHoiva -laatumerkki myönnettiin Vaalijalan osaamis- ja tuki-keskuksen palvelulle Eläinavusteinen toiminta Nenonpelto 19.10.2021. Laatulautakunnan mukaan yhteistyötahon palvelu esitellään selkeästi laatutyökirjassa.

Yksilöllisyys on otettu hyvin huomioon palvelussa ja toiminta on suunnitelmallista sekä tavoitteellista. (Jane-Veera Paakkolanvaara, Green Care Finland hallituksen jäsen, henkilökohtainen tiedonanto 19.10.2021.)

Laatumerkin myöntämisestä järjestettiin julkistamistilaisuus Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksessa joulukuussa 2021. Tilaisuuteen osallistui opinnäytetyöryhmä, oppilaitoksen edustaja, eläinavusteisen toiminnan työtiimi ja esihenkilö sekä Vaalijalan johtoryhmän jäseniä. Palvelujen tuotteistaminen on merkityksellistä ja Green Care-ideologian hyödyntäminen on mahdollisuus muissakin toimintayksiköissä tulevaisuudessa. Laatumerkki on merkittävä valtakunnallisesti, sillä konsepti on mittakaavassaan ainutlaatuinen Suomessa. Kehittämistyönä laatumerkin hakuprosessi on ajankohtainen esimerkki työelämän ja oppilaitoksen välisestä yhteistyöstä. (Vaalijala, 2021.)

Opinnäytetyöryhmä ja yhteistyötaho järjestivät prosessin päätteeksi yhteisen palautekeskustelun. Yhteistyö oli ammatillista ja hakuprosessi eteni suunnitelman mukaisesti. Vaalijalan työ- ja päivätoiminnan johtajan Juha Hemmingin (henkilökohtainen tiedonanto 25.2.2022) mukaan laatumerkki tuo toiminnan laadun ja ammatillisuuden näkyväksi yhteistyökumppaneiden lisäksi kaikille verkostoille. Merkin myöntäminen kertoo myös aikaisemman toiminnan kehittämistyön olleen oikean suuntaista. Laatumerkin kautta toimintaa voidaan kehittää jatkossa vauhtomasti, sillä hakuprosessiin laaditut toimintamallit ovat monikäyttöisiä.

6 HAKUPROSESSIN EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten eettisenä periaatteena on kunnioittaa asiakkaan perusoikeuksia ja itsemääräämistä sekä sitoutua yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen kohteluun. Eettisten valintojen lähtökohtana ovat ihmisten perusoikeudet ja päätöksentekoon vaikuttavat ihmisten arvot, päämäärät sekä tunteet. Eettisiä ristiriitoja ovat tilanteet, joissa joudutaan tekemään valintoja

toteutettavien asioiden välillä. Usein joudutaan luopumaan jostain suunnitellusta, jotta toinen tavoiteltu asia toteutuisi. Eettisessä keskustelussa selvitetään, mitä todella halutaan saavuttaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2011, s. 9–10.)

Kehittämistyö on toteutettu sosiaalialan eettisten ohjeiden mukaisesti ja hakuprosessia ovat ohjanneet yhteistyötahon toimintaperiaatteisiin sekä Green Care-laatusuositukseen sitoutuminen. Opiskelijaryhmän omat arvot ja asenteet on mukautettu tukemaan yhteistyötä työelämän kanssa, joka on vaatinut oman toiminnan ammatillista tarkastelua prosessin eri vaiheissa. Yhteistyötahon ja luontolähtöisten toimintamuotojen aikaisemmasta tuntemuksesta on ollut opinnäytetyöryhmälle hyötyä, mutta samalla on täytynyt kiinnittää huomiota toiminnan kriittiseen tarkasteluun. Hakuprosessin toteuttaminen on edellyttänyt ymmärrystä yhdenvertaisuudesta ja yksilöiden tasa-arvosta, sillä palvelua käyttävä asiakasryhmä sekä toiminnassa mukana olevat eläimet ovat yhteiskunnassa haavoittuvimmassa asemassa olevia. Laatumerkin kautta varmistetaan palvelun ammattieettisten periaatteiden mukainen toiminta, joka kuvaa kuitenkin palvelun laatua hakuprosessin toteuttamishetkellä. Eläinavusteinen toiminta vaatii erityisosaamista ja aitoa kiinnostusta luontoperustaisia toimintamuotoja sekä asiakasryhmää kohtaan, jolloin muutokset palvelun rakenteessa aiheuttavat aina riskin palvelun laadulle.

Green Care-toiminnan eettisen ohjeistuksen osatekijät ovat luontosuhde, ammatillisuus sekä asiakassuhde. Luonnon hyvinvointivaikutuksia arvostetaan ja luontoon liittyviä arvoja kunnioitetaan. Ammatillisuus on vastuullisuutta ja sitoutumista työhön sekä omien kehittämiskohteiden tunnistamista. Palvelussa käytetyt toimintamenetelmät perustuvat tutkimustietoon ja toiminnan turvallisuus huomioidaan psyykkisellä, fyysisellä sekä sosiaalisella tasolla. Green Care-toiminnan tavoitteena on toimiva moniammatillinen yhteistyötä sidosryhmien välillä. Asiakassuhde perustuu asiakkaan kokemuksellisuuden ja osallisuuden edistämiseen sekä luottamuksellisuuteen ja salassapitovelvollisuuteen. Palveluntuottaja sitoutuu ihmisoikeuksien edistämiseen ja kohtelee asiakasta tasavertaisena. (Green Care Finland ry, i.a-b.)

Vaalijalan eläinavusteisen toiminnan periaatteena on eettisyys ja luotettavuus. Asiakkaan itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan sekä yhteisöllisyys ja osallisuus näkyvät vahvasti toiminnassa. Palvelun vaikuttavuutta ja luotettavuus arvioidaan moniammatillisesti hyödyntämällä arviointimittareita sekä asiakastyytyväisyyskyselyitä. Asiakkaan osallistumista palautteenantoon vahvistetaan yksilöllisin keinoin. Palvelun luotettavuuden varmistaminen tuo vastuuta, kuten lakien ja viranomais määräysten tuntemusta. Eläinavusteisessa toiminnassa tiedostetaan eettiset lähtökohdat, joita ovat eläinten ja asiakkaiden hyvinvointi, toiminnan tavoitteellisuus sekä eläinten tuoma lisäarvo eläinavusteiselle palvelulle.

6.1 Eläinavusteisen toiminnan eettisyys

Eläimen ja ihmisen välisellä vuorovaikutuksella tarkoitetaan kiintymykseen ja tunteeseen perustuvaa yhteyttä. Yhteyden muodostumisen perusta on vastavuoroisuus ja vapaaehtoisuus. Eläimen kanssa toimiminen vaatii monitasoista ymmärrystä eläimen sekä ihmisen tarpeista ja oikeuksista. Hyvinvoiva eläin on sosiaalistettu ja koulutettu sen luontaiset käyttäytymismallit huomioiden. Eläinten hyvinvointiin vaikuttaa niiden mahdollisuus sopeutua ympäristöön ja olosuhteiden muutoksiin. Hyvinvointia voidaan arvioida erilaisilla hyvinvointimittareilla, joista käyttäytymisen seuranta on mittarina usein käyttökelpoisin, sillä eläin pyrkii sopeutumaan ympäristöönsä käyttäytymisen avulla. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että eläin voi tyydyttää lajityypilliset tarpeensa. (Luonnonvarakeskus, i.a; Hautamäki ym., 2021, s. 28–29.)

Eläinavusteisessa toiminnassa tulee huolehtia eläimen riittävästä palautumisesta, jolloin ohjaajan on osattava lukea eläintä ja reagoida sen hienovaraisiin signaaleihin. Tämä edellyttää kykyä analysoida eläimen reaktioita. Eläimen hyvinvoinnista huolehtiminen on ohjaajan vastuulla, mutta eettinen kohtelu on hyvä sisällyttää myös osaksi asiakkaan interventiota. Asiakkaan toimintakyvyn arviointi on myös osa eettistä kohtelua, jolla on vaikutuksia hyvän vuorovaikutuksen syntyyn. Säännöllisesti toteutettavalla toiminnan arvioinnilla seurataan kattavasti eläinavusteisen toiminnan eettisyyden toteutumista. Eläimen tuominen toimintaan lisää aina kustannuksia ja vaatii erilaisia järjestelyjä sekä kykyä sitoutua

pitkäjänteiseen työskentelyyn. Ohjaajan oma jaksaminen ja ammatillinen kehittyminen ovat merkityksellisiä, jotta palvelu lisää hyvinvointia kuluttamatta liikaa voimavaroja. (Hautamäki ym., 2021, s. 30, s. 32, s. 34–35.)

Vaalijalan eläinavusteinen toiminta noudattaa Green Care-palvelun tuottamisen keskeisiä arvoja ja eettisiä periaatteita eläinten hyvinvoinnin osalta. Toiminnassa eläinten hyvinvointia seurataan säännöllisesti ja niiden terveydentila tarkastetaan päivittäin ennen toiminnan aloittamista. Tämän pohjalta tehdään päätös, osallistuuko eläin päivän toimintoihin. Vaalijalan eläinavusteisessa toiminnassa eläinten kanssa työskentelevät ohjaajat ovat vastuussa niiden hyvinvoinnista. Jos eläimen hyvinvoinnissa tapahtuu muutoksia, vuorossa oleva ohjaaja jää seuraamaan tilannetta. Eläinten hyvinvointi ja lajityyppillinen käyttäytyminen on huomioitu toimintaympäristön suunnittelussa. Valvontaeläinlääkäri tarkastaa eläinten terveyden tilan ja toimitilat säännöllisesti. Säännöllisillä rokotuksilla huolehditaan eläinten tartuntatautien leviämisestä. (Liite 1, s. 36.)

Vaalijalan eläinavusteisessa toiminnassa eläinten stressikäyttäytymistä vähennetään turvaamalla riittävät lepoajat ja vapaapäivät. Palvelua ohjaa eläinsuojelulaki, joka turvaa eläinten perusoikeudet. Kuinka lakia noudatetaan eläinten näkökulmasta, riippuu eläinten kanssa työskentelevistä ohjaajista. Laki ei takaa eläinten hyvää ja oikeudenmukaista kohtelua, vaan määrittää tarvittavat vähimmäisvaatimukset. Eläinavusteiseen toimintaan eläimet hankitaan suoraan kasvattajilta valikoiden sekä perustellusti ja ne pidetään toiminnassa mukana koko elinkaaren ajan. (Liite 1, s. 36, s. 39; L 247/1996.)

6.2 Eläinavusteisen toiminnan ympäristövastuullisuus

Luontoperustaisuus tarkoittaa luonnon suunnitelmallista käyttöä, missä palvelun keskiöön nousevat luontoympäristöt ja -elementit. Palvelun ohjaajan tulee ymmärtää luonnon hyvinvointivaikutukset ja samalla havainnollistaa luonnon ja luontosuhteen merkitys. Palvelussa hyödynnetään säästeliäästi luontoympäristöjä ja -elementtejä sekä noudatetaan luontoperustaisia toimintatapoja. Vastuullinen toiminta perustuu laatuun, arvoihin ja eettisiin toimintatapoihin, jolloin toimitaan

suunnitelmallisesti ja johdonmukaisesti, edistäen yksilön, yhteisön sekä yhteiskunnan hyvinvointia. Palvelun käyttäjät saavat ekologista, sosiaalista ja kulttuurillista lisäarvoa ja vastuullisella toiminnalla on myös monitasoinen taloudellinen merkitys. Green Care -palvelun arvot ovat sidoksissa eettisiin periaatteisiin. Vastuullinen toiminta edellyttää toimintaa ohjaavan lainsäädännön tuntemista ja Green Care -toiminnan eettisten ohjeiden hallitsemista. (Vehmasto ym., 2021, s. 14, s. 17–19.)

Luontosuhteella tarkoitetaan ihmisen tapaa suhtautua ympäröivään luontoon. Ekopsykologian näkökulmasta kokonaisvaltainen luontoyhteys on ihmisen vahva kokemus itsestään osana luontoa. Luontoyhteyden ja luonnon hyvinvointivaikutusten kehittymistä pidetään merkittävänä tekijänä ihmisen ympäristövastuulliseen käyttäytymiseen. Ihmisen ympäristövastuullinen käyttäytyminen vahvistuu, kun tietämys luonnosta ja ymmärrys luonnon sekä hyvinvoinnin välisistä vaikutuksista lisääntyy. Ympäristövastuullisuus tarkoittaa eläinten ja ympäristön hyvinvoinnista sekä turvallisuudesta huolehtimista, jolloin tehdään ekologisia ja eettisiä valintoja luontoa säästäen. Käytännössä vastuullisuus on esimerkiksi jätteiden asianmukaista kierrättämistä, tuotteiden uusiokäyttöä mahdollisuuksien mukaan sekä ihmis- ja tavarakuljetuksien suunnittelua mahdollisimman vähäpäästöisiksi. (Vehmasto ym., 2021, s. 16, s. 24.)

Vaalijalan eläinavusteisen toiminnan palvelussa on huomioitu tilojen uusiokäyttö ja järven läheisyys. Ympäristöpäästöjen osalta esimerkiksi jätevedet ohjataan viemäriverkostoon sekä kaikki toiminnassa syntyvät jätteet kierrätetään ja lajitellaan asianmukaisesti. Biojäte kompostoidaan ja lantahuolto toteutetaan erillisellä siirtolavalla, joka on suojattu valumavesiltä. Biojätteestä syntyvä aines käytetään hyötykasvien viljelyyn ja tullut sato annetaan eläinten ravinnoksi. Eläinten rehut, kuivikkeet ja muut tarvikkeet haetaan keskitetysti ja suunnitellusti suurimmissa erissä paikallisesta maatalousmyymälästä. (Liite 1, s. 36.)

Eläinavusteisen toiminnan ympäristövastuullisuuteen kuuluu voimassa olevien lakien noudattaminen. Ympäristönsuojelulain tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää päästöjä, torjua ympäristövahinkoja ja ennaltaehkäistä ympäristön pilaantumista. Samalla laki edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja turvaa

monimuotoista ympäristöä. Lain tarkoituksena on tehostaa ympäristöä pilaavan toiminnan vaikutusten arviointia sekä torjua ilmastonmuutosta. Ympäristönsuojelulaki velvoittaa toiminnanharjoittajaa ehkäisemään ja rajoittamaan ympäristöä kuormittavaa toimintaa, jolloin toiminnanharjoittajan on tiedostettava toimintansa ympäristövaikutukset ja ympäristöriskit. (L 527/2014.)

6.3 Palvelun vastuullisuus, ammatillisuus ja osaaminen

Eläinavusteisen toiminnan vastuullisuus koostuu eettisistä toimintatavoista, arvoista ja laadusta sekä edellyttää palveluun liittyvien lakien, säädösten ja viranomaismääräysten tuntemista. Vastuullinen toiminta koskettaa kaikkia alan toimijoita ammattiryhmästä riippumatta. Green Care-laatutyökirja määrittää tarkasti, mitä vastuullisuus on ja kuinka se huomioidaan Green Care-palvelussa. (Luonnonvarakeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018.)

Green Care-palvelussa toimii vähintään yksi vastuuhenkilö, jonka tehtävänkuvaukseen kuuluu huolehtia palvelun suunnitelmallisuudesta, tavoitteellisuudesta ja turvallisuudesta. Vastuullisessa toiminnassa keskitytään yksilön, yhteisön sekä yhteiskunnan hyvinvoinnin parantamiseen. Toiminnassa huomioidaan asiakas ja verkosto sekä heidän erityistarpeensa. Tavoitteena on tarjota suunnitelmallista, käytännönläheistä ja sosiaalista hyvinvointia edistävää toimintaa. (Luonnonvarakeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018.)

Green Care-palvelun lähtökohtana on ammatillisuus, joka tarkoittaa riittävää koulutusta ja osaamista toteuttaa luontoperustaisia palveluja. Ammatillisuutta tukee ymmärrys luonto- ja eläinavusteisen toiminnan ohjauksen erityispiirteistä ja hyvinvointivaikutuksista. Ohjausosaamisella vaikutetaan positiivisesti ja tavoitteellisesti asiakkaan hyvinvointiin ja lisää osallisuuden tunnetta kuntoutustarpeen mukaisesti. Asiakkaan ammatillinen kohtaaminen edellyttää palvelun tuottajalta tasavertaista vuorovaikutusta ja asiakkaan voimavarojen tunnistamista. (Luonnonvarakeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry, 2018.)

Vaalijalan eläinavusteisen toiminnan ohjaajilla on riittävä Green Care-palveluosaaminen, jolloin tarvittaessa jokainen työtiimin jäsen voi toimia vastuuhjaajana. Ohjaajat ovat sitoutuneet Green Care-laadunhallintatyön mukaiseen palvelun tuottamiseen ja osaamisen kehittämiseen. Vaalijalan eläinavusteisen työtiimin ohjaajat ovat suorittaneet Green Care-koulutuksia ja ohjausosaamista vahvistaa myös työtiimin alaan liittyvä harrastuneisuus sekä aikaisemmin hankittu Green Care-osaaminen. Lisäksi eläinavusteisen toiminnan ohjaajat hallitsevat vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät vuorovaikutustilanteissa. (Liite 1, s. 25, s. 37–38.)

6.4 Palvelun laadunhallinta

Laadukkaassa palvelukokonaisuudessa palvelu vastaa odotuksia ja täyttää sille asetetut kriteerit. Laatumääritelmät tulevat organisaation sisältä, palvelua käyttäviltä asiakkailta sekä yhteiskunnalliselta tasolta. Laatutyön tarkoituksena on tuoda näkyväksi toiminnan vaikutukset, asiakaslähtöisyys, tavoitteellisuus, vastuullisuus sekä vaikuttavuus. Laatutyöllä varmistetaan palvelun turvallisuus, ympäristövastuullisuus sekä toiminnassa mukana olevien eläinten hyvinvointi. Laatuksiteerit täydentävät olemassa olevan palvelun peruslaatua ja auttavat todentamaan toiminnan tuottaman lisäarvon. Vaalijalan eläinavusteista toimintaa ohjaavat organisaation sisäiset laatuksiteerit, jotka ovat osa laadunhallintaa. Toiminnalle on tuotettu turvallisuus- ja pelastussuunnitelma sekä toimintaohjeet riskien varalle. Turvallisuussuunnitelmassa huomioidaan työntekijöiden, asiakkaiden ja toiminnassa käytettävien eläinten turvallisuus. (Liite 1, s. 36.)

Sosiaali- ja terveystalveluissa laadulliset vaatimukset tulevat lainsäädännön kautta. Toiminnan tueksi on olemassa myös omia laatua koskevia suosituksia. Laatusuositukset ohjaavat toimintaa järjestäviä organisaatioita tavoitteelliseen laadunhallintaan. (Lääperi & Puromäki, 2014, s. 50–51.) Palvelua järjestävien organisaatioiden on tärkeää huomioida työntekijöiden ajantasaiset koulutus- ja kehittymismahdollisuudet, jotta palvelulle asetettu laatu pysyy kilpailukykyisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Laatujärjestelmällä viitataan organisaation sisällä olevien resurssien, rakenteiden ja keinojen yhteensovittamiseen laadun varmistamiseksi, joka koostuu prosessien ja työmenetelmien kuvauksista. Selkeät toimintaohjeet varmistavat laadunhallinnan toteutumisen, mikä koskee jokaista organisaatiota. Laadunhallintajärjestelmä on työmenetelmä, jonka avulla voidaan parantaa organisaation kilpailukykyä ja asiakastyytyväisyyttä. Laadunhallintaan sisältyy laadun kehittäminen, suunnittelu, laatuohjaus, laadun varmistaminen sekä korjaaminen. Laadunhallinta koskee koko organisaation toimintaa ja vaatii eettisten kysymysten, arviointien sekä arvojen tarkastelua. (Läpäperi & Puromäki, 2014, s. 50–51.)

Vaalijala noudattaa toiminnan laadun varmistamiseksi laadullisia periaatteita. Asiakkaille annettava palvelu perustuu yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen sekä yhteistyöhön asiakkaan läheisten ja verkoston kanssa. Vaalijalan toiminta perustuu ajantasaisen lainsäädännön noudattamiseen. Palveluja kehitetään asiakkailta ja verkostoilta saadun palautteen perusteella. Henkilökunnalla on ajantasaiset koulutukset ja pätevyydet, jonka lisäksi henkilökunnalle järjestetään täydennyskoulutuksia jo olemassa olevan osaamisen pohjalle. Toiminta on tarkasti dokumentoitua ja poikkeamiin reagoidaan asianmukaisesti. Poikkeamien käsitteleminen antaa mahdollisuuden toiminnan jatkokehittämiselle ja asioiden tarkastelulle uusia näkökulmia hyödyntäen. (Vaalijala, i.a-e.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Eläinavusteinen toiminta kasvaa ja kehittyy voimakkaasti ja toimintaympäristössä korostuu moniammatillisuus. Uudet palveluntuottajat tulevat tarjoamaan yhä enemmän luontoperustaisia palveluja osana sosiaali- ja terveysalan asiakastyötä. Palveluntuottajilta vaaditaan monipuolista osaamista sekä toimikentän tuntemusta. Toiminnan hyötyjä tulee arvioida jatkuvasti ja kehittää palvelua toimintaan osallistuvien hyvinvointia ylläpitäen.

Ammatillista eläinavusteista toimintaa harjoittavien on tärkeää suunnitella, arvioida ja mitata eläinavusteisuuden merkitystä interventiossa. Näin toiminta tulee näkyväksi asiakkaan lisäksi maksajataholle sekä asiakkaan verkostolle. Järjestelmällinen seuranta on oleellista oman palvelun lisäksi koko alan kehittymisen kannalta, hyödyttäen sitä kautta kaikkia alan toimijoita. Eläinavusteisen toiminnan yksittäisten vaikutusten sekä laajempien kokonaisuuksien arviointi mahdollistuu systemaattisella seurannalla. Toiminnassa saavutettujen tulosten todentaminen on keskeistä ja laadukkaan eläinavusteisen toiminnan edellytys. (Hautamäki ym., 2021, s. 49–50.)

Luontoperustaiset menetelmät kiinnostavat laajalti toimijoita ja menetelmät halutaan osaksi palvelukokonaisuutta. Usein toimintaan varataan kuitenkin liian vähän resursseja, sillä erityisosaamista sisältävät toiminnot vaativat pitkäjänteistä työskentelyä. Toiminnan vaikuttavuus ja tuloksellisuus on huomattavasti laadukkaampaa, jos resurssit mitoitetaan palvelukokonaisuuden erityispiirteet huomioiden. Ammattilaisten tarjoama kokemustieto palveluista on ensiarvoista. Tulevaisuudessa kokemustieto on hyvä huomioida uusien toimintatapojen kehittämisessä sekä osana päätöksentekoa. Yhteiskunnan muutosten myötä asiakkaiden tarpeet muuttuvat ja oikein kohdennetuilla resursseilla sekä ammattiosaamisella muutoksiin pystytään vastaamaan parhaiten. (Yli-Viikari, 2022, s. 10, s. 34.)

7.1 Kehittämisen prosessin arviointi ja hyödynnettävyys

Prosessiosaaminen on osa laadunhallintaa, sillä prosessien tunnistamisen avulla pystytään arvioimaan ja parantamaan palveluja sekä toimintaa. Prosessikuvaus voi olla kuvallinen tai sanallinen esitys, jossa tarkoituksena on selvittää prosesseihin kuuluvat vaiheet sekä niiden välinen yhteys. (Lääperi & Puromäki, 2014, s. 57). Palveluprosessin säännöllisellä arvioinnilla kehitetään palvelua asiakkaan tarpeita vastaavaksi. Kehittämisen prosessin arviointi antaa arvokasta tietoa palvelun vaikuttavuudesta ja palvelun tavoitteita sekä sisältöä muokataan arvioinnin perusteella. Opinnäytetyöryhmän oli ymmärrettävä yhteistyötahon asiakastyön palveluprosessi, jotta voitiin suunnitella hyödynnettävissä oleva kehittämistyö. Laatumerkin hakuprosessi perustui teoreettisen työorientaation käytännön

soveltamiseen, jonka perustana oli kehittämisprosessin asiakaslähtöinen arviointi. Yhteistyötahon palautteen mukaan kehittämistyö oli tarkoituksenmukainen ja toimii perustana luontoperustaisten palvelujen jatkokehittämiselle.

Vaalijalan eläinavusteisen toiminnan prosessiosaaminen keskittyy palveluprosessin kuvaamiseen, jossa kuvataan toiminnan toteutusvaiheet. Palveluprosessi etenee vaiheittain, jossa jokaisessa vaiheessa kerrotaan toiminta asiakkaan ja palveluntuottajan näkökulmasta. Eläinavusteisen toiminnan yksikölle on määriteltävä oma yksityiskohtainen palvelutoiminnan malli. Prosessin kuvaukseen kuuluu myös palvelun vaikuttavuuden arviointi. Vaalijalassa vaikuttavuutta arvioidaan RAI-järjestelmällä. Järjestelmää käytetään vammaispalvelun asiakkaan palvelutarpeen arviointiin ja kuntoutuksen vaikuttavuuden arviointiin. Vaikuttavuustuloksista saatu tieto auttaa havaitsemaan palvelussa esille tulleet kehittämiskohdat ja uuden toiminnan kehittämisessä. Vaalijalassa asiakaspalautetta kerätään asiakkailta säännöllisesti, suullisesti ja kirjallisesti. Palautteet käsitellään yksiköiden omissa palaverissa ja moniammatillisissa tiimeissä. Palautteen keräämisen tarkoituksena on palvelun korkean laadun varmistaminen ja palvelun päivittäminen asetettuja laatuksiteerejä vastaavaksi. (Liite 1, s. 31–33, s. 35.)

7.2 Jatkokehittäminen

Green Care-laatumerkin myöntäminen tuo Vaalijalalle kehittämismahdollisuuksia. Laatutyökirja ohjaa toiminnan jatkuvaan kehittämiseen, sillä laatumerkki päivitetään säännöllisin väliajoin. Palvelun laatu säilyy kehittämisen kautta hyvänä ja ajantasaisena. Työkirjaan laaditut prosessikuvaukset toimivat muidenkin palvelukokonaisuuksien kehittämisessä, sillä Vaalijalan arvoissa ja toiminnassa on paljon yhteneväisyyttä Green Care-ideologiaan. LuontoHoiva-laatumerkki kertoo Vaalijalan olevan vastuullinen toimija ja luo yhteistyömahdollisuuksia alan uusien toimijoiden kanssa.

Green Care Nenonpelto on saanut laatumerkin kautta varmuutta toimintansa vaikuttavuudesta. Tulevaisuudessa yksikön toimintaympäristöä laajennetaan ja toimintaa kasvatetaan. Eläinavusteinen toiminta Nenonpelto-palvelun lisäksi

tavoitteelliselle luontoavusteiselle toiminnalle haetaan palvelukohtaista Luonto-Hoiva-laatumerkkiä. Yksikön työtiimissä kouluttaudutaan myös tavoitteellisen puutarhatoiminnan tuottamiseen. Ajatuksena on, että luontoperustaisia palveluja voidaan tarjota ympäri vuoden ja asiakkaiden yksilöllisten toiveiden mukaisesti.

Yhteistyötaholle oppilaitoksen kanssa toteutettu yhteistyö on tärkeää, sillä kehittämistyönä toteutettu laatumerkin hakuprosessi on vapauttanut eläinavusteisen toiminnan työtiimin resurssit päivittäiseen työhön. Opinnäytetyöryhmä on saanut kokemusta verkostoissa toimimisesta sekä prosessikuvauksen laatimisesta. Toimiva kehittämissyhteistyö mahdollistaa jatkossa tulevien sosiaalialan ammattilaisten työllistymisen alalle. Vaalijala hyötyy tulevaisuudessakin kehittämislähtöisestä yhteistyöstä oppilaitosten kanssa.

7.3 Palvelun vaikuttavuuden arviointi

Vaikuttavuustutkimuksia hyödyntämällä voidaan tunnistaa eläin- ja luontoavusteisuuteen kuuluvia vaikutusmekanismeja. Menetelmien hyödyllisyydestä on saatu monipuolista tutkimuksellista näyttöä eri asiakasryhmissä. Tutkimustuloksissa voi esiintyä hajontaa ja vaihtelua eri näkökulmasta tarkasteltuna. Menetelmällistä osaamista tulee kehittää jatkossakin, jotta prosessien eri vaiheiden mekanismit voidaan tunnistaa paremmin. Vaikuttavuuden ohella on tärkeää, että menetelmät ovat asiakas- ja tilannekohtaisesti yhteensopivia ja toimivia. Suora vaikutus saadaan usein jo asiakkaan antamasta toiminnan jälkeisestä palautteesta. Eläinavusteisten menetelmien vaikuttavuuden tutkimuksen tavoitteena on tunnistaa eläimen palvelulle tuoma lisäarvo ja palvelun toimintaperiaatteet. Tutkimuksen lisäksi vaikuttavuutta on tärkeää tarkastella tapauskohtaisesti sekä osana eläinavusteisen toiminnan palvelumallia. Vaikuttavuuden mittaaminen on osa ammatillista eläinavusteista palvelutoimintaa. (Green Care Finland, i.a; Hautamäki ym., 2021, s. 54–55.)

Vaalijalassa eläinavusteisen toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan asiakaskohtaisesti sekä työtiimissä. Asiakasta kannustetaan antamaan palautetta toimintakerrojen jälkeen, jonka toiminnanohjaaja dokumentoi. Jos asiakas on estynyt

antamaan palautetta heti toimintakerran jälkeen, hänellä on mahdollisuus antaa palautetta oman toimintayksikön kautta. Palaute siirtyy eläinavusteisen toiminnan yksikölle. Vaikuttavuuden arvioimiseksi asiakaspalautetta kerätään myös pidempinä aikajaksoina asiakasbarometrin avulla. Barometrissä huomioidaan vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät. Asiakkaiden väliarviointien yhteydessä palvelua arvioidaan ja tarvittaessa sisältöä muutetaan vastaamaan asiakkaan tarpeita. Vaikuttavuutta arvioidaan RAI-järjestelmällä, minkä ominaisuuksiin kuuluu havainnointi ja tiedonkeruu sekä pisteytys. Järjestelmän monipuolisuuden vuoksi se sopii eläinavusteisen toiminnan arviointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota asiakkaan hyvinvoinnin ja toimintakyvyn parantumiseen. (Liite 1, s. 33, s. 35.)

7.4 Kehittämistyö oppimisprosessina

Ammatillisen reflektion tavoitteena on lisätä ymmärrystä sekä kehittää osaamista, joka vaatii valmiuksia tarkastella oman toiminnan vaikutusta ja työryhmän toimintaa avoimesti sekä kehitysmuotoisesti. Reflektointi on tärkeää yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin näkökulmasta sekä tukee elinikäistä oppimista tuomalla toimintatavat näkyväksi. Oppimisprosessin arvioinnissa keskitytään opinnäytetyöryhmän tarkasteluun, sillä laatumerkin hakuprosessia toteutettiin pääosin ryhmäveitosesti ja yhteistyötahon rooli oli huolehtia laatutyökirjan sisällön täsmällisyydestä.

Opinnäytetyön aiheen valinta tuki opinnäytetyöryhmän tutkimuksellista kehittämisosaamista ja yhteistyölähtöistä toimintaa monialaisessa sosiaalialan ympäristössä. Kehittämistyö koostui useammasta osakokonaisuudesta ja sisälsi monia aikataulutettuja vaiheita. LuontoHoiva-laatumerkin myöntäminen yhteistyötaholle edellytti laatutyökirjan täyttämistä sille asetetussa määräajassa ja samanaikaista perehtymistä teoreettiseen viitekehukseen sekä dokumentointia hakuprosessin vaiheista opinnäytetyön raporttia varten. Suunniteltujen tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisiä tekijöitä olivat itsensä johtamistaidot ja prosessiosaaminen. Onnistuneen hakuprosessin tuottamisen kannalta oli kuitenkin oleellista pysähtyä arvioimaan työn laatua ja tuloksia säännöllisin väliajoin, vaikka kehittämissäytöön aikataulu oli tiivis.

Kehittämisen prosessin lopputulos oli tavoitteiden mukainen, mutta kehitettävää ilmeni opinnäytetyöryhmän hyvinvoinnin edistämiseksi. Työryhmä koostui itseohjautuvista ja omat vahvuutensa tuntevista opiskelijoista, joilla oli selkeä suunnitelma tavoitteiden saavuttamiseksi. Kehittämistyön sisällöllisten elementtien ja eettisten periaatteiden mukaisen toiminnan arviointi oli korostunut, mutta opiskelijoiden osallisuuden kokemuksen vahvistaminen sekä hyvinvoinnin lisääminen jäi vähemmälle huomiolle. Vaikka ryhmä oli joustava ja mukautuva, painottui toiminta enemmän suorituksiin kuin ristiriitatilanteiden käsittelyyn. Kehittämisen prosessin aiheen ja yhteistyötahon toiminnan aikaisempi tuntemus tuki työn etenemistä, luoden kuitenkin valmiiksi rooleja opinnäytetyöryhmän kesken. Vastuualueiden jakamisessa oli haasteita, sillä painotukset perustuivat vahvasti opiskelijoiden aikaisemmalle osaamiselle.

Osaamisen kehittämisen kannalta kehittäminen prosessi antoi mahdollisuuden uusien näkökulmien tarkastelulle omassa toiminnassa työryhmän jäsenenä sekä tulevana ammattilaisena sosiaalialan työssä. Työn tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus ovat perusta kaikelle toiminnalle, jotta voidaan tuottaa tarvelähtöisiä palveluja. Laadun todentaminen sekä vaikuttavuuden arviointi käytännönläheisesti mahdollistavat monialaisen vaikuttamistyön eri toimijoiden kesken. Luontoperustaiset toimintamuodot sopivat sosiaalialan palvelujärjestelmään hyvin, sillä toiminta ohjaa pohtimaan hyvinvointia ja kestävä kehitystä monipuolisesti. Lisäksi eläinavusteisen toiminnan sisällyttäminen osaksi asiakkaan palvelukokonaisuutta edistää osallisuuden kokemusta ja tukee kuntoutukseen sitoutumista. Prosessiosaamisen kriittinen tarkastelu on merkityksellistä, mutta yhtä tärkeää on kyky reflektoida kriittisesti oman toimintansa hyvinvointia edistäviä vaikutuksia asiakastyössä, työyhteisössä sekä monialaisissa palveluverkostoissa.

LÄHTEET

- Green Care Finland ry. (i.a.-a). *Green Care -laatumerkkien hakuprosessi*. Saatavilla 28.3.2022 <https://www.gcfinland.fi/laatu/green-care--laatumerkkien-hakuprosessi/>
- Green Care Finland ry. (i.a.-b). *Yhdistyksen eettiset ohjeet*. Saatavilla 28.3.2022 <https://www.gcfinland.fi/yhdistys/yhdistyksen-eettiset-ohjeet/>
- Hautamäki, L., Ramadan, F., & Vilhunen, T. (2021). *Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? : Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä*. (Kuntoutusta kehittämässä 29/2021). Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021061738238>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Tammi.
- Ikäheimo, K. (2013). Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa K. Ikäheimo (toim.), *Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (s. 10–13). Solution Models House.
- Ilmarinen, K. & Salonen, K. (2019). Näkökulmia laadukkaaseen Green Care -palveluun. Teoksessa M. Ylilauri & A. Yli-Viikari (toim.), *Kohti luonnollista hyvinvointia- Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen* (s. 201–209).
- Kahilaniemi, E & Löf, L. (2019). Green Care -menetelmäopas. Voimatassu Ky.
- Kahilaniemi, E. & Löf, L. (2020). Green Care -menetelmäopas (2. korj. p.). Voimatassu Ky.
- Kahilaniemi, E., & Kahilaniemi, J. (2016). *Eläinavusteinen interventio: Asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin*. Voimatassu.
- Klementtilä, H. (2013). Apurieläinten historiaa länsimaissa: koira, hevonen ja kissa. Teoksessa K. Ikäheimo (toim.), *Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (s. 14–21). Solution Models House.
- Koukorikos, K., Georgopoulou, A., Kourkouta, L., & Tsaloglidou, A. (2019). Benefits of Animal Assisted Therapy in Mental Health. *International Journal of Caring Sciences*, 12(3), 1898–1905.

- L1050/2018. Tietosuojalaki 5.12.2018/1050 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>
- L1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- L1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- L247/1996. Eläinsuojelulaki 4.4.1996/247 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>
- L380/1987. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4./380 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>
- L527/2014. Ympäristönsuojelulaki 27.6.2014/527. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140527>
- L785/1992. Laki potilaan asemasta ja turvallisuudesta 17.8.1992/785 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>
- Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Green Care Finland ry. (2018). *Suomalainen GreenCare: LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja*. GreenCare Finland.<https://www.gcf Finland.fi/tiedostopankki/503/green-care-tyokirja-2018.pdf>
- Luonnonvarakeskus. (i.a.). *Eläinten hyvinvointi ja terveys*. Saatavilla 24.4.2022 <https://projects.luke.fi/ruokafakta/liha-ja-kala/elainten-hyvinvointi-ja-terveys/>
- Lääperi, R., & Puromäki, H. (2014). Kohti Suomalaista Green Care –laadunhallintaa. Teoksessa E. Vehmasto (toim.), *Green Care -toimintatavan suuntaviivat Suomessa* (s. 50–88). MTT. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-487-509-7>
- Navisec. (i.a.). *Henkilöstön tietoturva- ja tietosuojakoulutus*. Saatavilla 30.1.2022 <https://flex.navisec.fi/tuotteet/henkiloston-tietoturva-ja-tietosuojakoulutus/>
- Nivala, E., & Ryyänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Gaudeamus
- Pessa, M. (2020). *Hyvät hygieniakäytännöt eläintoiminnassa Vaalijalan osamiskeskuksesta – ohje henkilökunnalle* [Opinnäytetyö, Arcada ammattikorkeakoulu].

- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Salovuori, T. (2015). *Luonto kuntoutumisen tukena*. Mediapinta.
- Suomi, A., Juusola, M. & Anundi, E. (2016). *Vihreä hoiva ja voima*. Terapia- ja valmennuskeskus Helsingin Majakka.
- Tolvanen, T. & Jääskeläinen, A. (2016). *Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan malli: Luontoa elämään, luontoa kuntoutukseen -teemajulkaisu 1/3*. Lapin ammattikorkeakoulu.
- Vaalijala. (i.a.-a). *Vaalijalan kuntayhtymä*. Saatavilla 30.1.2022 <https://www.vaalijala.fi/etusivu>
- Vaalijala. (i.a.-b). *Kuntoutus*. Saatavilla 30.1.2022 https://www.vaalijala.fi/osaa-mis_ja_tukikeskus
- Vaalijala. (i.a.-c). *Toiminnallinen kuntoutus*. Saatavilla 28.3.2022 <https://www.vaalijala.fi/toiminnallinen-kuntoutus>
- Vaalijala. (i.a.-d). *Green Care Nenonpelto*. Saatavilla 30.1.2022 <https://www.vaalijala.fi/green-care-nenonpelto>
- Vaalijala. (i.a.-e). *Laatu*. Saatavilla 28.3.2022 <https://www.vaalijala.fi/laatu>
- Vaalijala. Green Care Vaalijalan eläinavusteiselle toiminnalle LuontoHoivan laatumerkki. Vaalijala verkkolehti. (21.12.2021) <https://verkkolehti.vaalijala.fi/artikkelit/green-care-vaalijalan-elainavusteiselle-toiminnalle-luontohoiva-laatumerkki>
- Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta. (2011). Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3195-4>
- Vehmasto, E., Salonen, K., Ilmarinen, K., Hirvonen, J., Saarinen, S., Peuraniemi, T., Paakkolanvaara, J-V., Aho, M., & Lipponen, M. (2021). *Suomalainen Green Care: Green Care -toimintatavan käsikirja & LuontoVoiman ja LuontoHoivan laatutyökirja*. Luonnonvarakeskus. https://www.gcfinland.fi/tiedostopankki/503/Green_Care_ty-okirja_2021.pdf
- Yli-Viikari, A. (2022). *Tassunjälkiä sydämessä ja mielessä: Luontoavusteisuus lasten ja nuorten tukipalveluissa*. (Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 5/2022). Luonnonvarakeskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-356-5>

LIITE 1. Suomalainen Green Care LuontoHoivan & LuontoVoiman -laatutyökirja,
erillinen liitetiedosto